

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Prolegomena in logicam - Cod. Ettenheim-Münster 276

[S.l.], [17. Jahrh.]

Prolegomena in logicam

[urn:nbn:de:bsz:31-129925](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-129925)

1.

Prolegomena ad Logicam.

Ut commodius reperiamus quid sit Logica, utrum
videlicet sit Scientia, utrum sit Speculativa vel
practica, item qualis sit, utrum videlicet ne-
cessaria ad reliquas Scientias &c. Primum nobis
est videndum quid Logica nomine intelligere o-
porteat, quod asequemur, si Logica divisionem ex-
plicauerimus; secundo si ostenderimus in ea
quid versetur; tertio quem habeat finem.

Questio prima.

De varijs Logicae divisionibus.

Articulus primus.

De divisione logicae in naturalem et
Artificialem.

Antequam Logicam seu Dialecticam dividamus,
prius excludendae sunt quaedam dialecticae acce-
ptiones, quae ad huius divisionis institutum non
faciunt. Primum igitur non erit sermo de logica,
pro ut comprehendit imperfectas orationes, in quibus
nihil affirmatur aut negatur de alio, quales sunt,
verbi gratia, quid agis, miserere mei &c. ratio est quia
in his nec ostenditur definitum, nec diuisum, nec

quod sumamus
de seam.

ratio.

qd fit logica.

divisio a.

qd fit logica naturalis

alia officio.

cur dicitur naturalis

aliquid probatum, nec sunt pars horum. Secundo in ampliori significatione accipimus hic nomen Dialecticæ, quam Aristoteles acceperit primo topicorum: ille enim pro una parte logica, qua differitur ex probabilibus; nos pro tota parte et tota logica hoc nomen dialecticæ sumimus, ut nimirum est facultas quedam complectens omnem modum differendi, qui ex notiori patefacit aliud quod ignotum. His prenotatis prima logica divisio est, in naturalem et artificialem; habetur hæc divisio apud Favellum, tractatu primo de præcognoscendis. c. 6. Coninbri xenses questione 6. proamij, Anticula secundo, Labarellam de natura logicae lib. 1. c. 12. quidem q. 1.ª proæ: logica naturalis apud eodem nihil aliud est, quam potentia naturalis, qua omnes homines præditi sunt ad discurrendum et progrediendum, ex notis ad ignotum, ex solo lumine naturali; atq; hæc logica sic accepta secundum eodem est improprie logica, sed nihilominus existimo cum Eckio, q. 3. proæ. et Occamo ibidem, naturalem logicam proprie alio quodam modo sumi posse, nimirum dicendo illam esse aliquid præter hanc potentiam naturalem; et esse habitum seu promptitudinem discurrendi superaditam ipsi potentia naturali, vocariq; naturalem, quod orta sit ex actibus naturalibus discurrendi; ad eum modum quo facilitas ferendi magna onera, non est tantum potentia naturalis, sed aliquid superaditum huic

Divisione logica in naturalem et artificialem.

2.

potentia p̄ crebros actus ferendi, qui faciunt, ut homo, qui ante cum difficultate ferebat onera, iam ferat cum facilitate. Probatur hac acceptis logica naturalis, quia semper ex actibus naturalibus oritur habitus naturalis conformis ipsis actibus, ut patet in inductione, qui enim saepe currit, tandem acquirit facilitatem currendi; qui saepe scribit, facilitatem scribendi &c. Ergo etiam ex actibus naturalibus discurrendi, oritur habitus naturalis et promptitudo discurrendi: ergo logica naturalis erit habitus superadditus potentiae naturali, qua quisque homo potest discurrere. Logica vero artificialis est habitus acquisitus per artem, vel est usus discurrendi, ortus ab experientia redactus in certas regulas, quibus aliquis habilitatur, ut bene disserat secundum artem, et facilius iudicare possit, quis modus definiendi sit utilis, qua argumentatione uti debeat ad bene concludendum. Itaque logica naturalis et artificialis tantum differunt in modo quo acquiruntur, nam artificialis p̄ actus artificiosos, naturalis p̄ naturales, et qui sunt sine arte, acquiruntur.

probatio.

q̄d artificialis talis.

diffra naturalis et artificialis

Articulus Secundus.

De divisione logicae artificialis in Topicam et Analyticam.

Logicam artificialem dividit Philoſophus apud Thomam in partem inveniendi, quae topica dicitur, et in partem reſolvendi ſimul et iudicandi, qui dicitur Analytica: pars inveniendi vero vocatur

logica naturalis
replex deinde
in logicam
et analyticam.

ca. 1a. Prolego: Ant: edus & diuisione laque

topica ^{fuit:} topica, quod comprehendat locos coes, quib. quis
inuenitur in inueniendis principijs probabilib: ad
hoc ut in o scia possit probabiliter discernere, quod
munus Dialectici proprium esse testatur Artes
Artes primo topicorum c. 2. ubi ait. p ea uero que
sunt circa singula probabilia necesse est de illis
transigere, id autem proprium maximiq: pecu-
liare est dialecticæ: nam cum sit inquisitiua
ad o methodorum uiam, principia o, ad hanc
partem reuocat Philoponus libros elenchorum,
quia syllogismus sophisticus, qui maximè expli-
catur in elenchis, est obliquitas syllogismi dia-
lectici, et denotatio quædam ab eodem. Pars re-
soluendi et iudicandi dicitur analitica, quia re-
soluit totam structuram argumentationis in ma-
teriam et formam ex quib: componitur argumen-
tatio; quamquam material tantum tractet in ge-
nere, docendo eam debere esse probabilem aut
necessariam, aut qua aliqua horum uideatur:
nam in particulari tractare de his materijs per-
tinet ad diuersas scias, eas nimirum in quibus
reperitur illa materia necessaria uel probabilis
in particulari, ad hanc partem reuocanda sunt
prædicamenta et libri interpretationis, quia in
his libris ea continentur que disponuntur in
oratione in prædicamentis, incomplexa quidem
in libris περι ἑρρηγμένων complexa. pro hac diuisione
Philoponi notandum est, eam tantum conuenire

Nota diuisionis
et Philoponi

artibus in topicam et analyticam. 3.

logice aristotelice, non logice absolute sum-
ptae, secundum totam suam latitudinem. Illa
enim artificialis tantum tractat de argumen-
tatione cui inuenit praedictum iudicium et in-
uentio; haec autem etiam complectitur defi-
nitionem et diuisionem, de qua aristoteles
ex instituto non tractat.

qd tractet
logica artibus

Sed obijcies primo unum membrum diuisionis
continetur in alio; ergo haec diuisio non est
probaz probatur antecedens, nam topica etiam
iudicat, quod nam medium sit probabile, et dat pra-
cepta quibus iudicari potest principium aliquod
esse probabile: Analytica autem etiam docet in-
uenire medium, uerbi gratia, in demonstratione
esse accipiendam definitionem & respondet negan-
do antecedens, ad probationem resp. negando, fo-
picam proprie iudicare, et analyticam proprie
inuenire; ratio est, quia inuenire est in re
ferre ad inuentionem principij probabilis, tan-
quam ad finem principalem: et iudicare est
oia referre ad iudicium de modo differendi
faciendo: sicut enim Architectus inuenta materia
pro domo, iudicat, quomodo inter se collocanda sit;
ita logicus habito medio iudicat quomodo ap-
plicandum sit. Itaqz ubi topica iudicat de mo-
do inueniendi, tamen hoc iudicium non est ulti-
mus eius finis, sed inuentio principij probabilis
locos coes, et contra, licet analytica iudicat

objicit

K

qd sit inuente

iudicare qd

iudicare n
proprie topi
ca

a. 1a.

q. 2. l. 1. Ant. 2. & diffione logica artibus in

de modo inveniendi, tamen haec inuentio non est
ultimus finis analytica sed iudicium de dispositione.

ob. 2.

Obiicies secundo hanc diuisionem non esse plenā
probatur, quia non continet tria membra diui-
sionis; sicut enim logica tractat de inveniendi
medio probabili, sic etiam deberet tractare de
inventione medij necessarij pro demonstratione
medij apparenter probabilis, pro syllogismo sophi-
stico, medij apparenter necessarij, pro pseudo-
grapho: respondetur negando, ad probationem
respondetur negando assumptum; ad rationem
respondetur distinguendo, Logicam debere do-
cere inventionem medij necessarij abstrahendo
a principibus realibus, in eo conceditur, et
hoc facit logica, ostendendo, medium debere
esse necessario coniunctum cum extremis;
deberet ostendere in particulari principia
realia; negatur, non enim est logicae inue-
nire media, et principia necessaria in particu-
lari p. o. scia, ratio est, quia uel est sermo,
de primis principijs necessarijs, ut proprie
munus hoc non possit esse logicae facultatis;
si de proprijs, tunc pertinent ad proprias scias
teste Arist. primo Topicorum, c. 2. sic enim
habet: nam ex proprijs secundum propositam
disciplinam principijs, impossibile est aliquid di-

tere de ipsis, eo quod prima principia sint o-
mnium, id est ad hoc, ut principia tracten-
tur ab uno habitu, pro omnib: scilicet, debent esse
coia: quantum uero attinet ad medium appa-
renter necessarium uel probabile, non opus
est tractatione ulla; quia hoc medium non
uidetur necessarium uel probabile ex arte
sed ex falso iudicium ad quod non est opus
proceptis.

Articulus 3^{tius}.

De diuisione logicae, topicae et anali-
ticae in docentem et utentem.

Dicendum primo cum Fonseca: l. 2. metaphy-
sicae q. 1. c. 3. s. 6. et communi sententia, topicam
recte diuidi in docentem et utentem: docens
est, quae docet discernere probabiliter per inuen-
tionem medij probabilis, quaeq; docet natu-
ram probabilis syllogismi ostendendo illum po-
nere opinionem, et p[er] principia probabilia
inferre probabilem conclusionem: utens est,
qua utuntur alii scilicet, et ipsa etiam logica,
ut aliquid probabile cognoscant in sua mate-
ria p[er] principia qua docens tradit p[er] locos
coes. probatur conclusio, et quidem quod doctri-
na topica sit propria dialecticae, uidimus su-
pra ex Arist: quod uero usus etiam perti-

Dicendum
topica diuisio
p[er] docens

utens q[ui]

p[ro]batio

A 3° quod dicitur de his opinio et analytica

neat ad dialecticam, probatur cum Fonseca
ibidem. probabiliter differere non parit
entiam, et iterum scientia non parit opi-
nionem, ergo probabiliter differere nullius
erit scia, praeterquam dialectices, probatur
consequentia: quia ad tantum ad scia spe-
ctat quod facit cognoscere et probare prop-
rietas de subiecto, scilicet argumentatio proba-
bilis non facit cognoscere proprietatem de
subiecto, ergo non spectat ad scia.

ob.

1
Obiicitur ex Aristotele primo rhetoricorum ad
Theophrastum eiusdem facultatis esse cognoscere
verum. Sed est verbum et verisimi-
le. Sed est probabilis, ergo pertinet ad scientiam
etiam probabilia cognoscere, et consequenter
probabilia non pertinere ad dialecticam, adeo-
que hanc divisionem non esse commodam, respon-
detur ad Aristotelem: eiusdem facultatis esse cog-
noscere verisimile, cuius est cognoscere ve-
rum per se immediate, et propria principia,
negatur, est eiusdem facultatis cognoscere
per alium habitum, qui illi scia coniat, con-
ceditur.

ob. 2.

Obiicitur secundo, si pertinet ad logicam utentem
differere de probabilibus: quare non separatim
differit in aliquo singulorum tractatibus, sicut
Aristoteles docens doctrinam suam separatim tractat

docentem et utentem. Art 3.

5

dit in lib: topicorum, respondet, hoc ideo fieri, quia quae sunt probabilia in una scia, non sunt eoru omnib: scijs, et ideo tractantur in scijs proprijs; ratio est, quia cum topica sit ministra oiu sciaru, debet oib: servire, ut ita dicam, in sua domo; alia est ratio, topicae docentis, nam doctrina de principijs probabilib: est oib: eois, et ita potuit simul oib: tractari. Dicendum secundo contra *Conj: et Coninbricenses* ubi supra non tantum logicam topicam, sed etiam analiticam esse dividendam in docentem et utentem, ita *Facul: de praedictis: c. 6. Albertus c. 4. de praedicta: c. 6.* probatur, quia ille habitus dicitur utens, cuius aliae sciae utuntur in suis materijs, ut demonstrant vel aliquid concludant de suo subiecto, sed aliae sciae non minus utuntur p:ceptis analiticis et modis disserendi, secundum formam, quam principijs topicis: ergo varietate logica dicenda est utens secundum partem analiticam, probatur minor, quia ideo maxime dicitur logica utilis ad alias scias, quia beneficio forma syllogistica diriguntur sciae in dicendum, circa suum obiectum. Dicendum tertio logicam docentem et utentem non esse duos habitus, sed unum tantum, probat, nam

ratio 2

Dicendum 2do

probatio

ut dicitur?

Dicendum 3o

Q. 1a. Pele: Art 4. d. diuisione logica etu
uniuscuiusque habitus practici est docere
et uti doctrina sua, ut patet in di arte,
nam pictoris est docere modum pingendi,
et bene pingere.

Arti: 4.

De diuisione logica, secundum
tres modos disserendi.

Tres par-
tes logicæ.

Hæc diuisio sumitur ex partibus, circa quas
uersatur logica, hæc cum tres sint, Definitio,
Def diuisio, Argumentatio, fit ut logica recte
dicatur diuidi in tres partes, in eamq. docet
definire, in eamq. docet diuidere, in eamq. do-
cet argumentari, est hæc diuisio cois apud To-
letum et Coniubri Genes q. ultima proxi: pro
qua, nota, eam fieri secundum logicam sumptam
in tota sua latitudine, non pro ut eam tra-
ctauit Arist.

Ob.

Obiicies sunt plures partes logicæ quam di-
ctæ tres, ergo hæc diuisio non est in tres par-
tes. probat. antecedens, quia quot sunt modi erandi
et sciendi, tot sunt modi disserendi, sed sunt plures
quam tres modi erandi et sciendi, ergo. probat.
minor, quia possum erare in simplici apprehen-
sione, in qua nihil enunciat de alio, ut si con-
cipiam hanc orationem animal rationale non

predicando illam de hac, est simplex apprehen-
 sio, sed utendo concipere aut rationale possum
 concipere aliud animal, ergo possum errare in
 simplici apprehensione. et sic probatur minor quia
 possum errare in simplici predicacione dicendo
 nubi gratia Joa: est albus, quando est niger
 sed huc predicatio non est definitio nec divisio
 nec argumentatio, ergo sunt plures modi ex-
 randi quam tres. scilicet distinguendo M. quot
 sunt modi errandi et sciendi progrediendo a
 notiori ad ignotius, tot sunt modi differendi
 concedit M. quot sunt non progrediendo a notiori
 ad ignotius negatur minor: iam vero non sunt
 plures modi errandi et sciendi progrediendo
 a magis noto, ad minus notum, nam in simplici
 apprehensione non progredior ad aliud, sed sisto in
 me, quem concipio, scilicet in animali rationali
 non applicando hanc definitionem alicui ignotis,
 si scilicet hoc, imo in simplici expro: non est
 falsitas pagina dicta secunda. Arist: libro 3.
 de anima. Textu 21. et 22. item quando dico
 Joa: est albus, quando est niger, erro quidem,
 sed non contra aliquem modum in quo fit progressus
 a notiori ad ignotius, sed tantum facio sim-
 plicem affirmationem. verum quidem est sim-
 miles variationes esse partes modi differendi
 sed ipse se nullum constituant, igitur manet

Rx

A. 4. q. 14. DE divisione logica solum tres

- probatio tantum esse tres modos discernendi, quod
sic probatur, ois res confuse cognita, aut elati-
us manifestatur ostendendo clarè illius
essentiam, et sic est definitio, aut ostendendo
illius partes de ipsa, et tunc est divisio, aut
ostendendo causam illius, et sic est arguere, sic sen-
tiant Coninbari: 4. 5. pro: anti: 3. Obijci tamen
ob. 1. potest Arist: primo metaphy C. 7. sic dicens
ois disciplina ex arte cognitis aut oib. aut
aliquib. efficitur atq. aut p demonstrationes
aut definitiones. R. cum yde Toni: loco
Citato, Arste ibi precipuos formu modos
discernendi enumerat quod inde probat quia
alias non esset syllogismus modus discernendi
quia ibi tantu nominat demonstrationem.
ob. 2. Quæres quæ igitur sint, diriget simplicem
opre: item quæ diriget simplicem gradi: R.
cuius est dirigere totu, illius est etiam di-
rigere partes, et quæ versatur circa totum
modu discernendi versat etiam circa partes.
20. R. edo. veritas hanc disertationi divi-
gatur à reb: nam ut hæc propositio vera
sit, petimus est ho, non potest habere alia
regulam, quæ ut res significata p propositi-
tionem sit vera.

Quæstio 2da de ente
rationum.

Secundum quod supra diximus requiri ad
hoc, ut intelligatur natura logica, est
cognitio obiecti, quæ ut habeamus præmitten-
da est ens rationis; nam hoc statuitur à
nonnullis esse obiectum logica.

Art. 1.

Quid sit ens rationis.

Dupliciter dicunt philosophi rem aliquam esse
esse. primo extra intellectum nemine cogi-
tante, ut homo, albedo & ratio intra intello-
ctum; res in intellectu dicitur dupliciter
ut notat caritannus de ente et essentia c. 4.
subiectivè et obiectivè, esse in intellectu sub-
iectivè est inhære illi, sicut accidens suo
subiecto: esse obiectivè in intellectu est
terminare actum intellectus: id est intelligi
ab intellectu. Res quæ est obiectivè in intell:
iterum dicitur in esse obiectivè purè id est
ut tota illius essentia sit intelligi, ratio esse ob-
iectivè non purè id est quod habet aliud
esse præter esse obiectivum, ut homo in intellectu
etiam si non intelligatur adhuc tamen existit.

res in intellectu
duplex.

subiectivè
P.
obiectivè qd.

subiectivè
obiectivè purè qd.

id purè qd.

Art. 92. quid sit ens rationis.

Nota.
Eus pure ob.
iectum qd. in
grati. 4
1o
2o

quod ut intelligas nota cum Joarctio. Dispu-
tatione 54. metaph. Coniunctio: in gran-
tatione porphyrij q. 6. Art. 1 et 2. Ens quod
dicitur pure obiectum requirere has condi-
tiones: primo, ut non existat quin diu non
concipitur ab intellectu. Et ut quando ex-
istat non habeat esse subiectivum, id
est, ut non inhaerent intellectui sicut acci-
dentia inhaerent subiecto, nec significet aliquid
intellectui inhaerere realiter. 2do ut appa-
reant in actu mente rei, cum tamen non
sit vera res. 3to. ad hoc, ut p. ducatur, non
debet concipi, ut in se est, scilicet, ut ens ob-
iectivum, sed ut concipiatur in actu alterius, quod
non est, exemplo res ficta manifesta, imagi-

Nota 1o.
2o
3o
4to

neris tibi hircoceruus in campo. primo hircos
ceruus non existit, nisi intellectus concipiat
illum existere: Et quando hircoceruus exi-
stet, non inhaeret intellectui sed est aliquid,
quod intellectus intelligit esse in campo. 2do
hircoceruus apprehenditur in actu alicuius
ficti ex hircos et ceruus cum tamen a parte
rei ex illis non componatur. Et si p. nomen con-
ceptum concipiam illum esse ens obiectivum,
sive rem fictam non facis rem ens obiectivum
ut sed intelligi in actu. eodem modo quando
intellectus intelligit aliquid consequenter ha-

proprietas esse intellectum, esse cognitum, sub:
 iectum, predicatum, genus &c. quando oculi videt
 consequitur esse visum, eodem modo ad ceteras
 operationes quae intrinsicè sine inhaerentia obiecti
 sunt circa quod versantur non mutant, sicut coram
 sequitur aliquod predicatum, quod a istis dicitur
 denominatio extrinseca est quod, ista forma
 realis à qua res denominatur, non sit in re
 denominata, nam intellectio à qua res dicitur
 intellecta, est in intellectu, non in re intelle:
 cta visio est in oculo, non in re visa, voluntas
 est in voluntate, non in re voluta, practica
 vero, subiectis sunt in intellectu, non in re pra:
 dicata, vel subiecta, iam igitur si esse visum
 esse intellectum, esse predicatum, quae tantum sunt
 denominationes ab aliqua forma, quam non
 habent in se, conueniam mutare rem, quam
 denominant & modum alicuius formae in ha:
 rentis, et cogitem esse visum, esse relati:
 onem aliquam, et habitudinem ad uisionem,
 intellectionem, predicationem, fit ens obiecti
 in, quia primo antiquè conuenere, nulla
 erat illi relatio, quae se in se mutaret,
 sed tantum denominatio passiva, et extrin:
 seca quae rem inhaerentem non mutabat; et
 esse visum, seu ista relatio esse uisum
 inhaerentem intellectui subiectum, sed tantum

22. Ar. quomodo fiat ens ratio et p qd.

illi obijci. Et sic concipitur instar alie-
rius rei, scilicet instar relationis rea-
lis, qua referatur ad rationem. Et si intel-
liga istud esse visum, esse ens obiectivum
non facio novum, sed intelligo iam factum.
quomobrem ens rationis definitur esse id
quod tantum habet esse obiectivum in intelle-
ctu, sine cuius existentia pendet ab ope
ratione intellectus tantum obiectivum.

Hic ens
ratio.

Art. 2. d. 2.

Quomodo fiat ens rationis et p quid.

Quomodo
10.

Quomodo
20.

Dico primo ut fabricetur ens rationis requi-
ratur res aliqua quam intellectus aliquando
intelleverit, ratio est, quia quomodo aliis
id, quod nihil est potest concipi modo rei
ut enim cognoscit tenebras p modo forme
supponit cognitio quedam nigredinis et huc
res aliquando cognita dicitur fundamentum
re notum. Dico 2do requiri adu intellectus
sive conceptum, qui p modo entis con-
cipiat illud, quod in re non sit entitate,
patet conclusio, quia ens rationis debet
fieri p aliqua cognitionem sed huc cogni-
tio est propria intellectus, et hic actus
sive conceptus dicitur fundamentum proximum
sive causa efficiens entis rationis, et quo

Art. quod sit ens ratio et p. ad.

9.

colligitur explicatio datur priori articulo
definitionis nam ens rationis non est
illa res ad cuius modum concipitur, nec
eius est conceptus, sed illud quod conceptui
obicitur instar alterius. Dico 3° istum con-
ceptum esse comparatum sicut ut alij in proprio
dicunt, reflexum, ratio est, quia ens ratio-
nis comparatur cum illa re cui est similis.
Dico 4° uoluntate et sensus non posse fieri,
et ens rationis, sed solum intellectum et ima-
ginationem intellectivam, probatur quia esse a no-
tione dicatur res uisita ab auro uisa, tunc
nec uoluntas nec oculus hoc esse uisum
et uisum alterius conueniunt instar alterius
rei, unde sensus et uoluntas tantum faciunt
fundamentum entis rationis, intellectus autem,
in comparando hoc esse uisum et uisum, habere
se instar entis, fabricatur ipsum ens rationis
completum; obicitur oculus uisui uisus super
uidet a longe tunc instar huius, ergo oculus
fabricatur ens rationis, aut ens oculi, quia
concepit non hunc ut hunc. R. negans con-
sequenter, ad probationem negatur quod oculus
conueniat non hunc ut hunc, quia conui-
sio figuram huius a longe causa huius
rei est, quia a longe, non sicut uidet
oculus distincte sed tantum uidet aliquem,

3°

4°

5°

6°

7°

q. 2 A. 2. quato fiat ens rati 2 p 40.

quae nisi sine alijs coniunctis venera
sunt figura et forma seu imago hois.

5°

Dico 5°. ens rationis consequi ad res op^{er}
rationis intellectus n^{on} per simplicem apprehen
sione comparatione f^{er} factu, fit uni
norsale genus, species p^{er} ad r^{ati}o id est ad com
positione sequit^{ur} esse predicatu, subiectu e
ad r^{ati}o id est ad r^{ati}o esse antecedens,

6°

consequens, Dico 6°. ens rationis duppli
u^{er} p^{er} se esse unu^m in concreto et abstra
cto; in abstracto tantu^m significat ipsam en
titatem rati^o in concreto collocat etiam
nem quae p^{er} hanc formam obiectiva de
nominal^{is} ens rati^o unde constat quod
ens rationis sit denotatio extrinseca re
spectu rei qua^m denotat rem non qua^m
cuius sed qua^m sit a forma qua^m tantu^m
habet esse obiectivum. Dico 7° non est

7°

ens rati^o esse logicum sed tantu^m id est
quod res acquirunt proprietate logicam,
verbi gratia esse genus esse species p^{er} non
chimera et similia ficta entia non sunt
logica sed physica potius. Dico 8° ex dictis
8°
di colligi quid sit prima et r^{ati}o intentio
quod pulchre explicat Toloz q. ultima se
univerfali^{ter} in cor^{is} intentio enim sumit^{ur}
active et passive; passive quidem ut in

quoto fiat ens ratio & p. 40.

10.

tentis sed illud in quod tenditur sine circa
quod intellectus uisus, tanquam circa obiectum et dicitur
intentione obiectiva; actus autem ut sit illud
quod in obiectum tendit, et dicitur intentio forma
lis, utraque tam obiectiva quam formalis dividitur
in primam et secundam, prima obiectiva intentio
est res qua primus intellectus cognoscit, ut homo, equus
prima intentio formalis est conceptus ille qui uisus
noscit hanc primam intentionem obiectivam, et
intentione obiectiva nihil aliud nisi ens ratio
potestatis sumi ut in dixerimus, in concreto et ab-
tracto etiam intentio formalis est conceptus qui
fabricat ens ratio et qui concipit hanc etiam
intentionem obiectivam uocatque hic conceptus re-
flexus ideo tantum quia supponit alium con-
ceptum formatum, non quia se reflectat ut per se,
ipsam, atque ita est quadammodo intentio sua
formalis. Duae obiectivae, quarum quaeque dividitur
in primam et secundam. Articulus 31us.

Examinare contrariam sententiam.

Alaizon et Bernardus mirandulani apud Suarez
locus citato, l. 2. putant nullum ens ratio dari, funda-
mentum uidentque quia vel ens ratio est ens obiecti-
uum quale signum declarationis, vel ens subiectivum
id est, quod inhaereat realiter in subiecto, si secundum
est ens reale, et non ratio, si primum est res ficta
et ita omnino nihil est, q. regardo minorem, ad

intentione
passiva.

intentione for-
malis.

1a formalis.
2da actus

2da formalis

Contraria
sententia

R

q. 2. # 3. *Examinantur uaria sententia.*

phar

probatione s. ens sicut non esse omnino
nihil, sed esse ens quoniam sicut ad similitudinem
entis realis, et sicut contrarium, primo quia
multa que non sunt fingimus ad similitudinem eorum
que sunt, non negatione et privatione coniungimus
istas forma cum tamen non sint forma, quoniam
coniungimus ut relationem realem, ut tamen
relatio realis non sit, quare igitur quid sint illa
tunc ad similitudinem aliam fingunt, non sunt nihil
quia nihil in se non potest concipi, nec etiam aliquid
quid reale, quia nec inhaerent, ut accidentia nec

phar edo.

30.

per se existunt ut substantia, probatur edo quia de
disputamus de ente ratio concipimus aliquid me-
dium inter ens reale et nihil, probatur istis ex
Ar: libro 4. meta: c. 2. edo. ubi negationes et priva-
tiones vocat entia non realia ut patet ex ratio-
nibus. Secundus Bernardus primo sententiarum
d. 19. q. 5. quod socrates existimat dari quidem ens ra-
tionis sed nullum illud esse mera denominatione ex
mixta a conceptu intellectus, secundum quoniam non de-
minet esse cognita intellectu generis species et pro-
bat primo, ante intellectum non conveniebat rebus
esse cognitum intellectu per et post intellectum statim ex-
veniunt rebus nam quando intellectus abstractit natu-
ram realem a suis inferioribus statim dicitur uni-
versalis quando intellectus dicit socrates sic homo, socrates
statim a subiectum, et homo gradus: item quando fit
syllogismus prima propositio statim est M. alia
na M. effiam si non cogitem et me reflecta, quid
illa sit M. ista M. sed ens ratio nihil est aliud

Examinantur variae sententiae

quam universale prae dicitur. N. m. c. ergo ens
 ratio nihil est aliud quam denominari ab genera
 tione itelligit. Sed contra, est, quia hinc sequitur, *Contraria.*
 Dicitur enim oculis uoluntatis, aurium & quod uoluntatis
 dicitur est difficile, probat sequela, quia quoniam primum
 res uidetur statim non est quod sit uisa, sicut uel
 tu est dicitur quod sit intellecta, ergo, si uis ens
 ratio per denominationem ab operatione itelligit sa,
 itelligit etiam per operationem oculi, ens oculi, uis
 ista denominatio significat aliquid subiectum scilicet
 itelligit se uocatum qui inuenit itelligit sed quod
 significat formaliter aliquid subiectum non est
 ens ratio, ergo haec denominatio extrinseca
 non est ens ratio, sed argumenta h. ad m. *q.*
 concedendo quod esse genus & ante operatione itelligit
 non ueniat nobis. et distinguendo posteriore partem
 m. in qua dicitur & operationem itelligit re statim
 dicitur genus, speciem & nam ab hac itellitione dicitur
 res itelligit esse genus & fundit et per aliquid sub.
 iectum concedo, dicitur itelligit per aliquid obiectum
 etiam et complete nego, ad m. h. ens ratio nihil
 aliud est, quam genus et factum, distinguitur esse
 genus & aliquid obiectum: tantum conceditur, per
 aliquid quod etiam sit subiectum: negatur, necesse
 sanum quidem est ut itelligit rem itelligat ad hoc
 ut conseruat ens ratio, sed dicimus primum de
 nominatione ab hac itellitione non esse ista ens ratio
 sed eius fundatum secundo dicimus ad hoc, ut ex
 istat ens ratio requiri, ut aliquid addat

et
 quia
 per
 con
 ra, gen
 comen
 sint illa
 sunt nihil
 etiam ali
 entia nec
 quia du
 aliquid ne
 quid ex
 et prae
 et argum
 rationem
 de ens re
 hinc op
 nos dicit
 es & pro
 hat res
 hinc un
 hinc ratio
 dicitur un
 factis
 uenit fit
 m. alibi
 etiam quid
 est aliud

q. 2. 113. Examinantur varia. sententiae

Notales

huic denominationi nimirum ut conuigi-
atur p nouu conceptu istas aliterius al-
terius latis realis, et tunc primu eē itectu
et finia signone ens ratis. Etio nominales
ut uidere est opud Eckium q. i. predicabilium
uolunt ens ratis eē conceptum fontem non p
ut eē fontis sed p ut est imago rei ee p ut
subijcti alteri euidam conceptui, explicō, quando
aliquid itget dicunt nominales primu est res
itlecta et hanc uocant primam intentione ob:
uictina sicut nos supra, edo. est conceptu in-
telligens seu fontis, atq; hic conceptu secundu uocatur
e imago rei itlecta ut conceptu fontis huius, hic con-
ceptu implicat. se hōt primu conuigit rem, et tunc
dicitur conceptu fontis; edo conuigit ab alio conu-
pū tanquā imago rei, asperunt igit nomina-
les illu conceptu p ut subijcti alteri conceptui uelut
signum rei eē ens ratis, differat hōc sententia apri-
ori quod prior dicat eē itectu passine sumptu
et p est denominatio extrinseca eē ens ratis
posterior dicit ipsa itlectione p ut est obiectu
noua itlectionis eē ens ratis, probat hōc sententia
q quod aliquid est geny illud est ens ratis
q conceptu res est genus ergo conceptu est ens
ratis, probat. n. quia conceptu est id quod ee
presentat rem eē unu in multis, ergo p con-
ceptum res est v.g. uniuersalis, probat edo
quando equu uocamus speciem non uolumus aliud

dicere quam rem qua est species reproa.
sentari p conceptu aliquo, q eode modo
repraesentet oia individua ergo si obijcias
nominalib: istum quatu habere esse subiectiuu
consequent non esse has ratis negant consequentia
quia dicunt non dari aliquid pure obiectiuu
sed contra hanc ope pugnans argumenta pon
sita contra primam ope, ad arguta ipsorum. *sz*
pondey ad primu illud est eas ratis q quod
aliquid est genus distinguit, si id q quod est
genus sit subiectiuu in istu, negaty, si sit tantu
obiectiuu in eode concedit, sed a conceptu res
est genus distinguit. m. ita ut conceptus sit sub:
iectiuu in istu concedit, ut pure obiectiuu
sit in eodem negaty, ad edum negaty antecedens
quia quando dicimus rem esse genus complete
notamus dicere genericitate esse aliquid quod se
habeat p modu relationis realis qua refert
genus ad inferiora, unde eas ratis non est un
ceptus sed est illud quod conceptus intelligit, nec
est denominatio a conceptu sed illud quod
conspicit si ista denominatio qua est sedatu
entis ratis conipiat esse aliquid. sed contra
nostra ope obijcit primo Eckius l. c. dicit
August. l. 1. de doctrina Christiana dicente, quod
nulla res est omnino nihil est ergo has ratis aut
ut esse res aut erit omnino nihil, q. primo, quod
nulla res est nihil est reale concedit, nihil est

ob.

sz

97. 17.

220.

ob. 20.

R.

ob. 3.

ob. 40.

R.

ob. 5.

R.

ob. 6.

R.

Examinantur varia sententiae

obicitur negat. R. rido quod nulla res est
salte obicitur illud nihil est concidit, quod
nulla res est & se existens, vel realit. nihil
res negat. obicitur rido quidquid est, est
ficta vel accidens, qd ens ratis est alterutrum
consequenter aliquid reale, resp: ad antecedens
quidquid est realit, est ficta vel acci: con
cedit, quidquid est obicitur est ficta vel
acci: negat. sed pbant illi ante: ens dividit
prima divisione in ficta et acci: qd quidquid
est, est ficta vel acci: R. negans ante: quia
prima divisio entis est: ens reale et obic
tium & deinde prima dividit ens reale in sub
stantia et acci: 3tio obicitur ab alijs, inter ens
reale et nihil non dat mediam qd sed negat
ante: obicitur qd. quidquid est, aliquid est
sed ens ratis nullibi est ergo nihil est. R. ee obic
tium in intellectu, 2do obicitur de re non potest pro
dicari nisi res sed ens ratis predicat de re
qd erit res, R. M. ee vera quando predicat
res inherens vel q se existens non ante quando
predicat aliquid pure obicitur. 6to obicitur, ob
iectu saltem est natura ante sua potentia
sed ens ratis non est natura ante conceptum
quia illius essentia est formata ab intellectu qd R.
in veram ee de potentia non practica sed
sua de practica, nam forma circa quam
facienda est res facta pitor non est natura

antequam fiat a pictore, est tamen ante,
 quam videatur a pictore quia visio re
 non facit sed supponit, sic ens ratio non est
 ante conceptu facientem ens ratio, est ta-
 men ante illu quipsum qui de novo vult
 intelligere ens ratio iam factam, ratio huius est
 quia obiectu practicum est effectus, & ob.
 vult obiectu potentie realis, debet ee re-
 ale, sed ens ratio est obiectu intellectus qd
 R. distinguendo M. nota vera est de obiecto
 primario simpliciter intentionis falsa de se,
 eundem id est eade intentionis. Ultimo
 dicitur, nihil est in intellectu, quod prius non fue-
 rit in sensu sed ens ratio non fuit in sensu
 corp nec in intellectu qd nullu. R. M. ee illud
 nihil ee in intellectu nisi fuerit in sensu vel p se vel
 p aliud ad quod dicit finite vel pportione.

ob. 9.

R.

ob. ult.

R.

Articulus 4ty.

De speciebus entis Rationis

Nota primo rem dupliciter posse spectari, primo
 in fieri sine secundu modu quo fit; secundo in
 esse sine secundu essentia sua et entitatem,
 in facto esse, ut ho pt spectari. rtm genera-
 tione, rtm quam qdit et pducit, rdo rtm
 etiam rtm quam est anal rate, Nota rdo
 bene posse fieri ut res que sunt diverse pe-
 cici fiant eode modo; Nota 2tio duplicis ee
 generis entia ratio. primo quada coniungunt

Not. 1o

rdo.

Not.

Not. 3.

2do q^o q^og
entis rati. m.

2do.

Not. q^o.

Not. s.

Quo p^o.

et modi.

sec^o m^o p^oo
in ratione entis
rati.

Inq. mod.

2^{dy}.

3°.

Nota.

neg^o et priv^o

et hinc sumunt

2do.

Si p^o ne:

et p^o priv^o.

neg^o q^o.

se existere instar tubae, ut Chimera, et
hac dicunt non habere fundamentum in re, quia
non concipiunt in esse rei et se existere.
2do quaedam concipiunt in existence, sicut ani-
dentia, ut generalitas qua concipitur esse in atri-
bus posteriora dicunt habere fundamentum in re
ideo quod rei inhaerant. Nota 4to hic esse
sermone de productione entis rati, seu de mo-
do quo fit. Nota 5to esse tantum sermone de
illo ente rati quod concipitur cum f^oto in re
sine quod apprehenditur quasi in existere; dicitur
duo ergo primo si spectemus ens rati secunda
modum quo producit, tantum esse tres species
infimas entis rati, ut bene Soares disp. 5^a
l. 3 ex coi. probat, quia tantum sunt tres modi
quibus fit ens rati. primus non supponit in fi-
ci subiectum et f^oto aptum et sic habemus ne-
gationem; 2^{dy} supponit subiectum aptum et sic
habemus privationem. 3^oius, supponit duos fer-
minos inter quos concipiatur forma et sic g^o
sunt relatio. Nota autem neg^o et priv^o
tione dupliciter sumi. primo ut sunt ante genera-
tione illius et sic negatio et privatio nihil sunt
2do, ut ista negatio et privatio concipiunt esse
aliquid, et sic sunt entia rationis, ut vidimus
ex Arist. Ar. privationem, contra prima contraria
opinionem. differentia autem negationis et privan-
tionis potest sumi ex ipsa probatione conclusionis, nam
negatio quasi constat subiectum inceptum, ut si

concipiam hanc *negā* non videns, est forma
 quanda in lapide, qui non est aptus ad videndum
 privatio autem quasi connotat subiectū aptū *privatio qd.*
 ut si concipiam equitatem, quae est privatio vi-
 sus, est formam quanda in hoc, qui est aptus
 ad videndum, utrum autem haec differentia sit
 essentialis vel accidentalis non est magis pers-
 huc indagandum. relatio vero differt ab illis, *diffus relatis.*
 quod illa concipiantur ut formae absolute, haec
 ut forma respectiva. Obijeris Chimera v.g. *ob.*
 ut alium modū quo pducit, nam omni no nul-
 lum subiectū supponit cui insit, sed concipit & se
 existere. *sciam dictū et nos tantum loqui de*
 eo ente rationis, quod sit pōtū in re: *idō obj:*
 tot sunt species entis rationis quot sunt res di-
 versae ergo sunt plures trib. iam dictis pos-
 sibilis antee: quia ens rationis est pōtū rerū
 sed tot sunt pōtūes diversae quot sunt res
 diversae ergo tot sunt species entis rationis quot
 sunt res. et hinc est quod ens rationis reducā
 et ad illud pōtū in quo est res ad cuius
 modū quipit. *R. negando ante: ad probatis*
 nem resp. distinguendo minus: tot sunt pōtū-
 tes diversae in modo fieri quot sunt res
 negatur, quia, istae diversae pōtūes ente
 modo possunt fieri, imago enim corporis non
 aliter. Sed quam imago cuius, tot sunt di-
 versae pōtūes representatione quot sunt res
 diversae, transeat, nos autē loquimur de

R.
 ob. e.

R.

modo & dicens, nam eodem modo, verbi
 gratia, fit & dicitur, et subicitur nam utrunque
 fit suppositis duobus terminis, glo. Obj: nega-
 tio, privatio & conveniunt rebus ante
 operationem intellectus quae non sunt, species entis
 ratiōis & conveniunt rebus ante intellectum
 quatenus nihil sunt, conceditur quatenus in-
 cipit & modum entis negati; Obj: glo.
 negationem et privationem etiam includere
 relationem. Non negatio est alicuius
 negatio et privatio est alicuius privatio
 ergo tantum est una species entis ratiōis
 nimirum relatio ratiōis, & negandi unius
 quentia quia aliud est includere relatio-
 nem, et esse relationem, habent quidem
 negatio et privatio annexam obiectivam
 relationem, sed ipsa fortiter non sunt relatio
 obiectiva; dicendum 2do si ens ratiōis spec-
 letur 2da res, ad quam finite concipitur
 tota et spes intimas entis ratiōis, quae sunt
 res quarum sunt fontes, ut videtur argu-
 mentum 2da obiectionis, contra priorem
 conclusionem, quae reddit, cum supra di-
 xerimus nos tantum loqui de ente ratiōis,
 quod habet fundum in re, quid sit illud factum
 in ente ratiōis negativum, privativum, et re-
 lativum, Respondetur ex subico, tractatu de
 ente ratiōis c. 27. illa dici in genere ha-
 bere factum in re, quae veris rebus accom-
 dantur, ideo quia concipiuntur velut forme

Et habet factum
 in re.

De speciebus entis rati.

157

illarum rerum que habent ~~factu~~ reale cum aliqua carentia adiuncta, illa vero dici non habere ~~factu~~ in re, quae attribuentur reb. communi fictis, ut chimera, et oia quae in illa ~~fin~~ gunt, ut color fictus, quantitas ficta. Igitur ~~factu~~ privationis erit aptitudo ad formam cum carentia forma, unde quot sunt privationes formarum in subiectis reals: tot sunt entia rati privativa, nam unaquaeque privatio potest concipi instar formae realis ut privatio visionis in equo. ~~Factu~~ negationis erit ineptitudo ad formam cum carentia forma unde quot sunt negationes formarum, tot sunt entia rati negativa non etiam quavis negatio concipitur quasi forma, negatio enim visionis in lapide concipitur ut forma. ~~Factu~~ relationis obiective erit terminus realis cum carentia relationis realis, unde quot sunt carentiae relationum realium in terminis reals, ali quot possunt pingi relationes obiective. N.g. res visa est terminus visionis habens carentiam relationis realis concipiendo quoque hanc carentiam instar vere relationis con. surgit relatio rati.

Quod habent
fundationem
re.

Factu privationis
quod.

Factu negationis
quod.

Factu relationis
quod.

Quaestio 3ta de obiecto logica.

Cognitio obiecti est, eadem quae requiritur ad cognitionem habitus, igitur declarato ente rati iam de obiecto agendum est. nomen obiecti

a. 3.

De obiecto Logica.

titulus
subiecti
hic ob.

hic sub.

sumuntur
eodem sc.

divisiones
a.

partiale qd.

adequatum qd.

hic dicitur

principale qd.

et subiecti in rigore differunt, ut videtur
est apud Echiū q. 5. proloquij; obiectū enim ē
tota conclusio in agente, vocaturq; subiectū
complexum, v.g. ens homo ē risibilis; subie-
ctū vero est id, quod subijert in conclusio-
ne, ut hō, patet hoc ex Av: primo postmodū
C. 7. sic dicente; tertium est genus subiectū,
cuius affectiones et p se accessiva demonstra-
tio declarat, vocatū hoc subiectū, subiectū
in complexu, hic tamen sumi solent ab aucto-
rib: p eodem sc: pro eo, circa quod, tota ali-
qua scia, tanquā circa materiam versat, ut
eius p prietas et naturam ostendat; ad
clarificationem vero illius huius obiecti proximit,
to primo eius divisiones. prima est, obiectū
dividitur, in partiale sine inadæquatum; et in
adequatum seu totale, partiale obiectū, ē quod
considerat a scia, ita tē ut præter illud scia
aliquid aliud præterea consideret; adequatum
sine quod idem ē subiectū attributionis, ē
illud quod sic considerat a scia, ut præter illud
nihil aliud a scia consideret et oīa ad hoc
revertent; sicut a rhetorica tractat oratio
ornata et nihil præterea, quæ vero a scia
considerant oīa ad hanc orationem redū-
cunt, et a divisione dividit etiam obiectū
in principale et minus principale, principa-
le ē obiectū in adequatum, quod est nobiliss-
sima pars in aliqua scia respectu aliorū
particularium obiectorum, sicut in meta

physica Deus; quia quæ est nobilior angelis
 et cæteris cõb: quæ sunt obiecta partialia
 metaph: miny principale quod cedit magis
 principali quo ad dignitatem. Deinde si præter
 illa in obiectum propinquum et remotum: remotum
 est, id cui applicat obiectum; propinquum est quod prospici
 me considerat a se; sicut rhetorica versatur circa
 ca orationem, remitte autem circa res cõs quib:
 applicat oratio. Ultimo obiectum adequatum di
 vidit in materiale et formale obiecti, materia
 le obiecti, est res de qua fiti fita; formale est
 ratio formalis obiecti: materiales, dividuntur in
 rationem formalem et rationem formalem sub
 qua, ratio formalis que est essentia uel proprietat pp
 quam fita considerat obiectum materiale. Ratio
 formalis, sub qua, est scitabilitas sub qua subiectum
 formale terminat fita, et nihil aliud est, quæ
 modus quo versamur circa obiectum forte; quod ex
 plis si te interrogarem quid uides. R. v.g. uideo
 pomum, si ulterius pergerem, quid uides in pomis
 dulcedinem an amaritatem, responderes uides es
 licet non dulcedinem. Et si quærere quomodo
 uides pomum responderes, quatenus color est uisi
 bilis eadem ratio est in fitis, si enim quæras
 quid considerat fita respondeo obiectum materiale
 v.g. Deum corpus, materiale est. rdo quid consi
 derat fita in hoc obiecto materiali, R. certam ali
 quam perfectionem. v.g. in Deo quod fit ens. Et
 si quæras quomodo considerat hanc perfectionem que
 est in obiecto materiali. R. sub tali scitabilitate id est

magis principa
 tale qd.

dicitur qd.

remote qd.

propinquum qd.

fita qd.

adequati.

materiale qd.

forte qd.

et intelligit.

ead formale qd.

ratio formalis

sub qua.

exempla.

Sub recto illo modo quo fita tendit in obiectum
 dum forte quod. eorum obiectum materiale est res
 ut equus, obiectum formale quod est aliqua natura
 seu effectio quae considerat cum obiecto materiali
 ut si in equo consideres hanc effectum quod fit ad
 omnia alia effectum: v.g. immutabilitate. obiectum
 formale sub quo, est modus quidam obiecti fortis quod,
 omne enim obiectum est aliquo modo obiectum et
 scibile: est aliquo modo scibile, sicut etiam anima
 est forma huiusmodi sed non est ad modo forma non
 enim est forma ut separata est sed ut unibi
 hic est cum corpore ita quod obiectum forte quod
 sub aliquo modo, est obiectum. forte quod magis dicitur
 obiectum forte quod vel sub quo, proximo modo
 conditiones obiecti adequati et proximi non
 de hoc solo nobis deinceps erit sermo, primas
 erit est, obiectum de esse unum unitate univoca
 vel saltem analogam quia fita sunt unitate
 ab obiecto l. e. posteriorum l. 28. 2da de nec
 latius nec minus patere qua fita et quid quid in
 fita tendit de ad hoc obiectum referri vel tanquam
 quam pars vel tanquam principium vel tanquam
 aliquid habens relationem ad obiectum quia obiectum
 est id quod applicat ad meta: l. 2. 3da
 ut per obiectum fita distinguatur a reliquis fitis
 et meta: l. 1. 4ta ut in dicitur illius causa
 principales principia et meta: l. 1. atque non
 conditione nulla de esse. 5ta. non est ne
 esse ut adequatum obiectum prae dicitur de ore in
 illa fita in recto sed significat ut prae dicitur in obiecto
 quo, ut si dicam; prae dicitur sunt materia

obiectum materiale quod
 forte, modo.

obiectum forte sub
 quo.

obiectum forte quod
 dicitur quod.

considerandum obiectum
 adequatum et
 proximum.

1a.

2a.

3a.

4a.

modi differendi. praemittit qd aliter loquentiu
si logica sumat fecundum se aliter si tantum sumat
logica fr. praemittit qd tantu fecundum se
De obiecto logicae docentis.

Secundo
de logica
docentis.

Articulus primus.

Utrum debeat obiectu demonstrationis
in logica et ob. adaequatu

Saborella c. 12. de natura logicae putat pprie
loquendo nullu dari in logica subiectu demon-
strationis, sed contra est quia ubi sunt demon-
strationes ibi debet esse subiectu demonstrabilis
sed in logica sunt omnes ergo. probat m. quia
de demonstratione ostendit quod pariat finem
de syllogismo topico quod pariat opinionem
at Obicit Saborella prius quod est finis lo-
gicae, non e obiectu logicae, sed operationes
mentis sunt finis logicae ergo e obiectu.
Distingueudo M. quod e finis logicae non est
obiectum logicae, etiam quod finis est conuulit
etiam alium respectu negat. operationes autem
mentis sunt finis logicae distinguuntur sicut di-
rectos negat, ut iam sunt directa conuulit.
dicit. sicut domus ut habitabilis est obiectu anti-
peditationis est ut ante facta est est finis habitus practici
non habitus practici hnt eandem re proprie qd regant.
do ut fieri potest, et qd fine ut facta e.
Obicit eto illa tantu hnt obiectu demans quoru. ob 2
finis est hinc, sed logicae finis non e hinc sed differere
verbis. probat m. logica non e hinc speculativa qd
illius finis non e hinc, s. ad maiore illa tantu R7

ob. 10.
finis logice.
R7

q. 3. A. 1. Ut: detur tunc demonstris in logica et ob: adaequatu

hinc e. per
mag. finis logica

hinc obiectum bonis, quorum finis sine p. p. mag.
sine ultimus est scire. concedit illa tantum hinc
quorum ultimus finis e. scire negat esse autem ut
finis logicae finis non e. sine extantem propo-
sitionis quod sufficit.

Secundo putat
dari
tunc adaequatu

Secundo Celsus q. 3. proloquij circa concludere q.
putat non dari obiectum adaequatu in seijs di-
citur perperam queri in totali scia quod non
sit subiectum illius scie fundamenta illius e.
quia putat obiectum adaequatu e. illud quod
in oi conclusionis subiecti attributionis illud quod
non quidem in oi conclusionis subiecti sed tamen
est tunc quid ad quod oia referuntur sed nam vi-
dimus subiectum adaequatu et attris. y eadem
sumi nam ex coi non est necesse ut obiectum
scie totalis sit subiectum in oi agere sed sit
sit illud cuius gratia oia in illa scia con-
siderantur.

Articulus 2. d. 1.

Utrum ens ratis obiectivum sit
logicae subiectum.

hinc. 10.

Dicendum primum contra Iudicium citatu eo a Con-
stantinensi: q. 3. ar. 2. proemij ens ratis obiectivum
dicitur e. d. totam suam latitudinem non e.
obiectum logicae, sic Constantini: ibide. Toletus, For.
in meta. Substantia c. 18. De natura logicae
p. b. quia obiectum sic sumptum complectitur
entia rationis grama ut e. generis ma-
teriali, Rhetorica, ut e. tropus, de quib.

probatio.

logiens non agit faceret enim contra ita
oppositam obiecti, nam obiectum exuberat
totam. Dicendum est contra Gaunellu c. 3.
de Geomibis dominica tota q. 5 proemij, ens
ratis obiectum, ynt genus est tantum ad
entia entis logica sine modo differendi ut
est dirigibilis y ens ratis logicum non ee
obiectum logicae pbat, primi quia enti ratis
deest quarta conditio obiecti non enim tractat
huius entis ratis cause et proprietates, deest
item secunda non enim oia referunt ad ens
ratis que tractant in logica ergo non est
obiectum logicae pbat antecedens, quo ad quartam
conditionem principia logica sunt, quae sunt
realiter eadem univalentis sunt, eadem inter
se, item quicquid realiter dicit de superiori
dicit de contento suo illo, passiones logicae
sunt panem onem, fiam y sed hae prin-
cipia et passiones non sunt entis ratis
ut obiectum quid est, non istae passiones
et principia sunt quid reale, nihil autem re-
ale potest convenire enti ratis, sed pbat
y obiectum logicae et ee illud quod dirigit
sed ens ratis non dirigit y regulas logicas
ergo pbat in quia antiqua faboremus ens
rationis possunt fieri modi differendi et di-
rigi y principia logica ergo es ratis non ee
illud quod dirigit in logica, dicit saltem ens
ratis est illud quod dirigit modum differendi.

Dico: 2.

phatis

principia
logica

Ab: 2.

Rx

q. 3. ar. Ut ens obiectivum ratio sit nota logica.

1° motu differendi est obiectum quatenus
distinguitur est per ens ratio logicum sed
contra est quod motu differendi melius di-
rigatur per principia et regulas reales quam per
ens ratio ut magis patebit in solutione
argueri. Obicitur primo a Solto ubi supra
ens ratio predicatur de vob: que sunt in logica
atque ita nota continetur sub ente ratio ens
ens ratio est obiectum per se ante: quia ens
ratio dicitur de fultio genere, sicut et h.
primo si hoc argumentum valeret sequeretur
passiones obiecti et ipsum obiectum quia pas-
siones obiecti predicatur de vi eo de quo p[re]d-
icatur ipsum obiectum. Respondetur vero negando quod
ratio predicari de vob: non enim predicatur
de definitione, divisione, agone hanc enim
cum sint operationes intellectus non sunt entia
ratio sed realia. Obicitur etiam illud quod obiectum
logicum et quod logicum differunt ab alijs:
scilicet sed differunt per tractationem entis ratio 1°
per se m. quia nisi differret per ens ratio tunc
posset dici vera realis quod falsum est dicitur enim
non realis sed tantum serminalis. Respondetur
minorem ad probationem, negatur falsum est logi-
cum esse non realiter ad rationem respon-
dentem. reale implicitum dicitur primo quatenus reale
opponitur serminali qui significat re: eto qua-
tenus reale opponitur nihilo. logica 1° quatenus
est facta de sermone non de re significata

ob. 6.

2

ob. 7.

3

reale 1°

Ut: *Ens* ratio obiectum fit subiectum logica, 19.

per sermone non e quide realis ut res oppo-
nitur sermone et conceptui, e tamen ab-
soluti realis quia conceptu opponitur nihilo.

Obj: *Ens* ab alijs *Ens* e meta textu.

Obj: Dicente metaphisica et dialectica versari
circa de ens sed non versari circa de ens
ut res e qd ut quid rationis e. R. *Ens*: ibi
totum illud parte logicam et sensum esse
logicam versari circa de ens partibus dis-
serendo metaphisica autem scientificis logi-
stien apparentor. Obj. Et omne scribibile qd
tinet ad aliqua forma, ens ratio logicum e

scribibile ergo pertinet ad forma sed non nisi ad
logicam qd R. primo maiore esse vera de
scribibile tractari non de obiectum. R. 2do ens
ratio logicum pertinet reductum ad metapha
quia est umbra entis de quo tractat me.

Obj: *Ens* R. posse tractari a logico non
ut obiectum sed ut aliquid ex eo consequens
quatenus possumus conipere terminis extrin-

secas quib: terminamur res subiacentes spe-
rationis illius esse aliquid obiectum in re.

Obj: 5to. oia obiecta partialia que tractantur
in logica, sunt entia ratio ergo etiam totale.

R. negando antecedens nam *Deus*, *Simpho*,
Angus non sunt entia ratio. Dices tamen
oia modis differendi contat subiecto et p'dicato
sed hui sunt entia ratio. R. quod modis differendi

quatenus
in sol
pachis di
quam p
oblatione
ubi supra
in logica
ratio ergo
quia in
et p. h.
sequitur
in quia p
de quod p
egandis
p'dicat
e enim
unt entia
ad e obic
ad alijs
p ratio p
ratio hui
e dicitur
negandi
in el logi
e respo
us scilicet
Eto qua
i qd quatu
significata

Obj
R
Obj
R
Obj
R

q. 3. # 2. ut ex tali obiectum fit subu loga.

Dubium

constat p̄dicato et subiecto quo id est con-
ceptu quo predicamus et subiicimus, non autē
predicato et subiecto quod, id est ne predicata
et subiecta nec etiam ut haec res ē affecta
ente r̄ais. Dubium hic ē. utrum ens r̄ais
saltem sit illud quod dirigit obiectu logi-
ce videt̄ enim quod sic quia entia r̄ais
sunt id ē ad quas respiciendo dirigitur
modos differendi q̄ p̄soluty anteq̄: det̄io
enim dirigit̄ ex eo quod constat genere et
diffic̄a quatenus sunt forme obiectivae, syllo-
gismy dirigit̄ p̄ Barbara Cel: sed haec sunt
entia r̄ationis, sed contra ē tunc aliquid
est dirigibile sine ente r̄ais quando ante
illud subiacet errori sed op̄es logica p̄p̄a
sunt bene vel male fieri anteq̄a fiat ens
r̄ais ergo in illo p̄misi debent esse dirigi-
biles ab aliquo reali quod p̄cedit ens r̄ais
p̄cedat. m. si dicam hō ē ait r̄ationale
faciendo hanc op̄em nihil cogito de ente
r̄ais et t̄n potuiform errare q̄ hoc tem-
pore debuit fuisse reale dirigens, p̄su-
baty edō duo sufficiunt ut operatio logica
dirigat̄, primo p̄ceptu logicu, edō
veritas mat̄riae cui applicat̄ modus diffe-
rendi, utraq̄ haberi p̄sunt sine ente r̄ais
ergo ens r̄ais non dirigit p̄cedat. De ma-
teria constat, de p̄ceptis p̄cedat, p̄cepta
definitionis sunt, ut significet̄ ne qua

est genus: et differentia que e essentialis
 rei, sed hoc et similia praecepta sunt realia
 ut patet ex praeceptis definitionis: definitionis agens
 a Forse: in institutionibus: allatis. Ad ungu
 negatq antec: quod respiciamus entia ratio: K2
 tanquam ideas dirigentes, ad probatione R
 negando definitione consistere genere et diffia qua
 tenus sunt entia ratio sed quatenus sunt con
 ceptus qui significant essentia rei, ad Barbara
 Cel: q. illa n e noia idea intentionis sed
 significare varias species connexionu realis
 ita ut dicere syllogismu e in barbara nihil
 aliud sit, quam dicere illu e in tali connex
 xione reali, uig: quod vib: contentis subme
 dia termino infit maioris extremu et vib: un
 tentis sub minori infit medij terminus reali
 ter.

Articulus 3us.

Quod modus differendi sit obie:
 tu logicae.

Dicendum primo: obiectu materiale ppinquum Dic: 10.
 logica esse modu differendi quatenus est
 aliquid commune ad definitione sui generis, onge
 sic For: et Conintu: ex pr. probatq quia illud p. h. d. c.
 est obiectu materiale, cui inest ratio for: obte mate q.
 realis quae, sed modo dicitur inest ratio realis
 quae ut patet ex sequenti yelusione y.
 dixi ppinquum quia non obstat dari aliud

q. 3. #3. ~~de~~ quod modus diffi sit oba logicae.

materiali remota circa quod uerget
ipse modus diffi cum enim de ob. reb.
possimus differere potius & obiecto
remoto sine & obiectis ipsius ob. ponere
ob. res. dicendum 2do ob. forte quod,
Et modus diffi ut patefacit ignoti ex
notiori, adeoq. ratio fortis quae e ma-
nifestatio ignoti & aliquid notius, propter
quia illud est ob. forte quod cui con-
ueniunt ob. eades ob. adaequati sed
modo diffi quatenus e manifestatiuus
conueniat ob. eades q. primus enim
est unum quid. quia pt definiiri, 2do oia
quae tractat in logica ad illu referunt
ut manifestu e nom, unicia praedica-
menta tractat p. ob. m. ut cognoscimus
naturam coordinatis, et praedicationis quae fit
p. modu differendi, de p. de p. angis for-
tiorum specis enunciatis, tuncna pars eo qua
componit primigena uero diu de oi et diu de
nullo, conueniunt modis et figuris in quibus
differentiis fit, p. mixtates porere fia opem,
conueniunt p. ob. modis differendi, 3do
p. modu differendi quatenus p. ob. a notiori
ad ignotum illiq. ad unig. ratio formalis p. ob.
qua differit logica ab ob. p. ob., quia nulla
reliquaru unificat modu diffi quatenus
pt dirigi p. regulas logias.

Di. 20

phus

condo.

4

da.

24.

Dicendum 3°. ratione fortiori sub qua est
 quatenus modus diffi est dirigibilis, & p^ocepta
 et principia realia logica, probat quia in uno
 quoy habitu practico obiectu considerat ut for-
 bile et regulabile ab habitu p^o principia p^osa
 p^o illius habitus, hinc enim dicit S. Tho.
 2^a 2^e q. 1. ar. 3° idem esse subiectum principi-
 orum et habitus ergo etia in logica modus
 diffi erit obiectu quatenus est dirigibilis per
 regulas et p^oia realia logica. Obij: primo
 dicitur et est prius scilicet modus diffi a p^oior
 scilicet logica vno non est obiectu probat M. quia
 quid dat officia et est prius illis quod contradicit
 p^o diffi sed logica p^oit in vna specie p^o modus
 diffi q^o deberet esse prius, s. ad M. obiectu et
 est prius, distinguitur natura possibilitatis, unedo,
 natura existendi, negat, huc est obiectu e p^osi-
 sibile cognosci antequam existat, habitus p^o-
 cticus, sed n^o p^ot existere realit^{er} nisi efficiatur
 ab habitu practico, ad probatione M. R. quod ob-
 iectu del scilicet diffi ad natura s^oibili-
 tatis a p^o huc quod realiter prius existat,
 sed obij: obiectu scilicet et est propriu scilicet
 sed modus diffi non sunt propriu logici q^o p^ois.
 totu M. quia alie scilicet etiam faciunt syllo-
 q^o p^ois. s. negando. M. ad probatione dicit
 alia scilicet facere modus diffi benefici

Obij: 3°

Obij:

ob. 1°

R

ob. 2°

R

Q. 3. A. 7. Quod modus dandi sit ubi logica.

logica, non suo, et nihilominus huc syllogos
eius proprie logice, non sicut eque communis.
datus ad huc e dicit ubi syllogos minus datus
alio. Sed sunt adhuc logice non quidem
ratione materia, sed ratione forme. ob
hoc dicitur q. modus dandi n. distere logica
a rhetorica, et poetica, nam rhetorica tractat de di-
visione, definitione, syllogos; poetica de deseri-
ptione. R. cum contrariis negando, ad prohibitionem
R. distinguendo, nam rhetorica et poetica versan-
tur circa unam definitionem, quatenus possunt
et loci amplius et apte ad motum et lau-
dationem, logica vero quatenus sunt mani-
festatione ignoti. Dicendum igitur: logica
Aristotelica obiecta et argumenta, ita Etting
q. 5. ar. 1. probat ex hoc, quia tractavit de
omnibus speciebus argumenti, quod non fecisset si non
illa habuisset obiecta. Dicendum 6. logica tra-
ctat de modo dandi mentali, de vocali
autem et scripto q. acci: sic Tholletus q. 5. cor.
prima, quia modus dandi mentalis est q. se dicitur in-
bilis, potest enim bene vel male fieri ex sua na-
tura, modus autem dandi vocalis et scriptus
conspicitur tota suam vim a mentali, et possunt
bene vel male fieri n. ratione sui proprii, sed
ratione mentalis. Ultimus dicitur logica
non tractare de methodo, quatenus distinguitur
a definitione dandi, ratione, tanquam de obiecto

ob. 3.

dic: 94

prob.

dic: 6. 5

dic: 96

quod modus dicitur sit obiectum logicæ.

sed tanquam de aliquo pertinentem ad obiectum
probat quia methodus non est modus dicitur nec
manifestat ignotum per notius, sed tantum
dispositionis congrua rem tractandam ut fa-
cilius circa eas versentur modi dicitur, nec
obstat quod aliquis errare possit in hoc dispo-
sitione nam hic error non est contra modum
dicitur, sed tantum est contra facilitatem modi
dicitur.

phases.

Quæstio 4ta.

Articulus unicus de fine logicæ.

Finis dicitur a Socrate in Metaphysica, dicitur
2^a in finem cuius, et cui, Finis cuius est,
cuius gratia aliquid fit, res phi: C. 3.
et est illa res, per quam operans movetur ad op-
erandum, ut est sanitas in curatione, finis
cui dicitur ille cui procuratur finis cuius, ut
cum procuratur sanitas huius, finis cuius di-
viditur primo in finem qui tantum est op-
erabilis, ut dicitur dicitur, et in finem in quo
tenet actio, ut in rem factam, ut est domus que
relinquitur post ædificationem. Ar: primum magnum
moralium C. 3 in fine, dividitur secundum in finem
ultimum seu principalem, et non ultimum seu minus
principalem, Ar: ibidem ultimus est cuius accessu
nullo robis amplius opus est, id est quo obtento ac-
quiescimus, non ultimus est cuius adventu alium

divisio fi-
nis logicæ

finis cui
qd.

dispositio finis
logicæ.

alio dicitur.

ultimus qd.

ultimus qd.

desideramus ultimo finis alius e scia, alius
 scientis. Tunc finis e quem scia intendit, scitis
 quem sibi quisq; privata voluntate in scia
 pponit ut si quis studeat ob divitias acqui-
 rendas. Dicitur primo finem cuius non
 ultimam, logica e cognitione modi d'isti, proba-
 tur primo quod sit finis d'is habitus quibus
 scilicet demonstratione circa sui obiectum sit p fine
 cognem d'is, logica hoc facit qd, probat d'is
 quod n sit ultimus ex eo quod ad alium ve-
 nit, ut patet in conclus. sequenti, dicitur
 d'is d'is finem cuius ultimam et principia-
 lem logica n e opus aliquod, sed operatione
 id est recta d'is quatenus iam e d'is
 recta non quatenus e dirigenda, sic enim
 est obiectum, probat ex fine. e i institutionem
 nam ille finis d'is e scitis in logica p
 quem collecta sunt pcepta d'is, sed collecta
 sunt ob recta d'is qd. d'is probat ex
 definitione finis ultimi ille enim est ultimus
 quo habito acquiescimus sed habita d'is qua-
 tenus d'is e acquiescimus qd. d'is d'is
 d'is fine cui in logica e illam d'is qua
 sit habitus logica illi enim d'is logica recta
 d'is. d'is collige primo ultimam logica
 finem non e aliquid reflexum vq; ut quis
 sciat se scire ratio est quia recta d'is
 h' p obtineri sine reflexione supra d'is

finis scia
 scientis qd.

dicitur
 qd.

dicitur.

qd.

20

dicitur.

nota.

sentatione est quidem fieri reflexio, sed dicimus
 eam non esse necessariam, 2do ultimum logicæ
 finem non esse iudicium, veri ac falsi, quia ut
 bene Fon: l. 2. metaphæ c. 3. q. 2. s. 2. hic finis
 est eois oib scijs, et nulli opinus, nisi forte
 primæ phiæ quod ea maxime in veritatis cog
 gnitione verset, 3tio nec ultimum finem esse
 tradere modum disti, ut vult Fon: lo: vitate
 probat ex str: 9 metaphæ. c. 9 + 16, ubi ait
 quare quemadmodum doctores putant improfu
 sse finem, cum disti ostendunt operante
 sic et natura unde sic arguor quod e uia
 ad aliud in illa scia n e ultimus finis, id e
 obina modi disti e ad aliud ergo n e ultim
 nus finis prob. m. doctrina optis referetur
 ad optem ut patet ex stote qd etiam logica
 habet p fine aliquam optem præter doctri
 nam, dicitur cur ergo dicitur logica docens, n
 pondet ita dici ab officio quod e docere
 vel certe ab aliquo fine, sed qui non fitul
 timus.

2o.

3o.

soluio.

Quæstio 5ta.

Quid sit logica. Articulus 1.

Utrum logica sit scia

Q. 5. Art. Utrum logica sit scientia.

Vidimus requisita ad cognoscenda naturae
 Not 10. logicae, cum ergo ipsa naturam propriam in-
 quiremus, nota ex Tholeto q. 2. facta duplici-
 sumi p actuali et p habituali, Actualis n
 e, nisi illo tempore quo contemplamur; habitu-
 alis vero e etiam illo tempore quo n contem-
 planur actu, et p hanc reddimur apti et prom-
 pli ad habenda scientiam actualiter v. g. cu
 facis defem, actu cognoscis, si autem si fa-
 cias, potes tamen facere p habitu, et hic
 te reddit aptum ad illam defem actu faci-
 enda, diuiditq tam habitualis quam actualis
 ni sciam imprimis dictam, qualis habet per
 sensus vel p habitu opinionatum, aut de re
 pprie dicta q
 nienta, et pprie dictam, proprie dicta scia
 (habitualis) est habitus certus et evidens rei
 necessae p suam causa ita scilicet, p
 c. 3. ex qua defem tres condies colligit Tho-
 leus lo. citato, prima ut sit de obiecto ne-
 cessae, id e de re qua alibi se habere n potest,
 primo posteriorum e. 2. 4. posro duplex e ne-
 cessitas, primo simplex, quando res non pt n
 e, et huc n e necessa quia cum solus Deus
 necessae existat de solo Deo daret scia quid
 falsum e. 2da e necessitas ex hypothesi quae
 duplex est p prima ex hypothe: existentia
 2da ex hypo: quidditatis. necessitas ex hi-
 pothesi existentia est, quando res ex hypothesi

Actualis qd.
Habitualis qd.

disio utriusq.

pprie dicta qd.

huius tres
condies.
1a condio.

necessitas
duplex. 1a.

2a.
duplex necessi-
tas ex hypo:

quod talis sit, alij quidem se habere non poterit, ob
 soluti tamen potest aliter se habere, ut tunc, posito quod
 sit albus, et sic albus, potest tunc absolute esse n. albus,
 et hac necessitas non sufficit, alias daretur etiam scia
 de iis quae possunt alij se habere, quod est contra A:
 necessitas ex hypothese quidditatis, si quando posito
 subiecto sequitur predicatum aliquod, quod non potest
 non convenire, ut posito hic statim sequitur quod sit
 aut reale, quae predicata non possunt n. huius unive.
 nire et hac necessitas sufficit; 2da univ. e
 ut sit causa, scire enim est per causa cognoscere,
 primo posteriorum ex. Itia ut sit certa et evi
 dens quia nisi certa sit non differet ab ope et fide
 humana, quae incerta sunt, nisi sit evidens non de
 ferret a fide divina quae evidens n. est. dicuntur
 primo, in For: li. 2. meta: c. 3. q. 2. S. 2. univ. e
 2. univ. e: q. 4. Ar. 3. Tholito q. 2. logicam docente
 esse vere et proprie dictam scia, probat univ.
 ergo quia conveniunt illi oes artes scia, primo
 quo ad duas primas artes ille habitus est rei ne
 cessae et per causa qui demonstrat de suo obio p. scio,
 nis, hoc fuit logica q. probat. m. quia de scitis
 demonstratio demonstrat quod ponat scia v. q.
 ille scitis parit sciam qui est ex primis notis:
 et causis conclusionis demonstratio e talis qo
 parit scia, de logico demonstrat quod ponat
 opem de sophistico quod de deceptione, de

necessitas ex hyp: exi. stentia qd.

neq: ex hyp: qd. dicitur qd.

2da con. dicitur scia qd. tentia.

dic: so.

probatio.

q. scitis parit scia.

q. 5. A. 1. Ut. Logica sit Scientia.

Pseudographo quod emittit ite demonstrat
 bonos syllogos recte concludere q. hinc gra. dici
 de vi. dici de nullo q. quod certe sit certus et
 evidens habitus que gra. e. conditio inde patet, quia
 ille habitus e. certus et evidens, quo ita officium ut
 statim excludamus timore falsitatis et a propinquo
 non absentiri conclusioni cognitioe omisissis, hoc fa-
 cilis logica q. p. m. quia qui sicut probatioe
 syllogi ex. in Barbara explicita, quando, quod gra.
 dicat. tunc de supenioni, praxia de quibus
 contento sub illo, non possumus n. absentiri sed in
 barbara hoc sit q. faciens syllogi in barbara
 n. pt. habere formidine oppositi qui in qua sit
 hunc probem evidens, sicut se bene concludere
 Obj. primo logica n. ee rei necessaria, ungs
 nec sciam, probat ante: quia que possunt ee
 et n. ee, non sunt, necesse, logica e. de iis que
 possunt esse et n. ee, q. non e. rei necessaria
 p. h. m. p. m. omentis possunt a nobis p. duci
 q. possunt ee et n. ee, R. negando ante: ad
 probationem distinguunt M. que possunt ee et
 n. ee, n. sunt necesse ex hypotesi quidditatis ne-
 gati, non sunt necesse ex hypotesi existentiae
 concedit, supra ante vidimus sufficere necesse
 ex hys: quiddis. Ob: Edo modus sciendi n.
 est ipsa scia, logica e. modus sciendi q. p. m.
 but m. ex ante edo meta: e. 3 dicente ab,
 sicut ee simul querere sciam et modum scia.

logica e. habi-
tu certus et evi-
dens.

facilis.

Ob. 1o.

q.

Ob. 2do.

endi pbat. m. quia logica si instituta, quae aliae
 sciae sciunt qd est modus & negando. m. ad pro.
 or. logica tantu utente et instrum et mo.
 du sciendi, quo aliae sciae utuntur, n' doctorem,
 haec enim e doctrina demodo disci, n' ipse modus,
 et ita scia non utuntur docente sed instrumto illis
 parato a docente, nimiru utente logica. R.
 Sed transeat etiam logica docente et instrumto
 seu modu sciae, aliam sciam, nam n' plus sequitur
 qua logicam non esse illas scias quam est modus
 quod libere concedimus, n' ante sequitur quod n' sit scia
 p se et ab illis distincta, sed licet logica uerba
 organica nihilominus est scia quia ad sciam n'
 plus requiritur qua ut faciat cognem evidente
 rei necesse p suas causas; ob: istis ois scia ob. 3.
 est circa materia determinata, logica n' e
 qd pbat. m. ex Ante primo Rhetoricorum c. 2.
 ubi ait Rha et deam uariis q ois materias. R.
 ibi sermo e tantu de logica utente, quae si
 cut et Rha ois materijs probabilib. se applicat.
 Dicendum uto, logica docente n' e pygnie facult.
 tatem, sed hoc tantu conuenire topice utenti
 pbat, per facultate pygnie solent illi id quo disu
 scriimus probabilib. in utranq. partem sed hoc
 tantu facimus q logica utente ut docet Av:
 primo Rhon, sed qd, nil tamen obstat
 quo minus impygnie facultas dicat, na
 facultas impygnie sunt q habita qui

R. 10

R. 200.

ob. 3.

R.

Dicendum e.

pbat.

Q. 5. A. 2. Ut logica sit una scia.

nos habilitat ad aliquid, sed logica nos habilitat ad dictu ut patet ex Av. primo et sic. 2do. q. 10.

Arti: 2. d. 1.

Utrum logica sit una scia

Adm. to
de simpliciter
qualitate non
est hic primo.

Dupliciter potest aliquid dici una scia, primo quia est simplex quaedam qualitas et incomposita si ent est albedo et de hac sensu non loquimur quia de illo melius tractabitur in lib. posteriorum ubi quæri solet an sint tot scie quot sunt conclusiones an vero ex multis conclusionibus consergat una tantu simplex scia quæ n sit aggregata ex multis scijs, 2do potest dici una scia habere unius obij formalis, circa quod necesse est sub peculiari formalitate et de hac nobis est sermo. Dicendum primo cum Tholoto q. 7. un. Immo 2. q. 4. Av. 3. logica e una scia probat illa scia e una quæ hnt obij sub tali formalitate qua distinguitur ab alijs primo potest videri. 2. logica hnt tale obij q minor patet ex q. 3. quia nulla scia considerat nisi du dicta ut dicitur in q. 1. logica. dicitur 2do logicam dicente e una quæda totalis scia etiam potest complexitè topiceam, hæc e contra quæda q dicunt topiceam e diversu habitu a cetera logica, probat ratio obij topiceæ comprehendit tota qua species sub obij logicæ et sub for.

Adm. to

de qua hic tractat.

Arti: 10.

probat.

Quæstio 2do

probat.

malitate disti: q^o pertinet ad logicam tan-
 quam pars, p^o al^o ante: quia syllogus topi-
 cus comprehendit sub ar^o quae e^o modus
 disti: Obi: primo si logica e^o pars logica
 sequet^o oes scias e^o partes logicae, probat^o
 sequela, quia sicut topica tractat de mate-
 ria syllogi probabili: ita oes scias tractat
 de materia syllogi necessarii id e^o demonstra-
 tionis q^o si topica pertinet etia^o alia scias
 plinebant ad logicam, R. negando sequela, ad
 probem negatur paritas: quia topica con-
 siderat materiam probem sub fortitate disti
 reliqua autem scias considerant materias
 necessarias sub alia fortitate, v.g. physica us-
 que naturalis ut e^o mobile, metaphisica us-
 que, si ut sunt aliquid p^o tinens ad modum disti.
 Obi: etia^o si logica e^o una q^o ut comprehendit
 logicam sequit^o ista non e^o scias secundum unam
 suam partem, sc. logicam et sophiam p^o bat sequela
 quia syllogus logicus tantum parit opem, sophia
 deceptione, ergo logica n^o erit scias etiam
 has partes: quia scias finis est scire, n^o yri
 nari R. negando sequelam, ad probem negat^o
 consequentia etia^o enim syllogus logicus siue
 utrisque partis logicae et sophiae non ponunt scias
 in doctrina quae tradit^o a logica de istis.

Ob. 1°.

R.

Ob. 2°.

finis scias.

R.

q. 5. Ar. Ut Loga sit practica scientia.

Ob.
finis loga

Rz

Finis sophisticus

Quoniam 3o

philo.

Syllis parit finem, hoc ipso quod ostendat
quod typicus usus pariat opem, sicut de
ceptione, dices sicut finis totius logicae
est discurrere, ita finis logicae est probabilit
discurrere, sed probat discurrere n e scire ergo
falsu e sine logica ee scire, q distinguis
do m. non e scire ratione ultimi finis con
cedo, ratione proximi finis negat, sufficit
autem in scijs practicis, ut finis proximus
sit scire etiam si ultimus sit operari et pract
discurrere, ubi etiam obis nota sine tructa
tionis de parte sophia n ee deceptem, sed
deceptis fugam, Dicendum 3tio, contra E.
kim q. 3. proe: logica utentem esse distin
cta ab alijs scijs et n ee ipsas alias scias
probat, logica utens e eadem ne cum do
cente ut vidimus q. 2. sed docens distincta
e ab alijs scijs qo et utens, 2do logica
non potest dici instructu alioru sciantu quia
p se definirer si ipse essent logicae utentes
non p auxilium alioru.

Ar. 3tus

Utrum logica sit practica scia

Not.
1o
practica differt
a speculativa.

Notandum primo scia practica in duob: ma
ximis differt a speculativa ut dicit Evarus
diss 44. s. 13. N 42. v. x cui primo fine

tentio de anima t: 49 et rdo nota: (i. 47).
 ubi ait contemplativis finis e' f' veritas
 practice autē g'ns (id est aliquid ultimum
 itate) non est practici considerat quomo-
 do res se fit (ecce finis proximus id est
 cognitio obij) t'n non contemplaty causa
 e' se sed ad aliquid (ecce finis remotus)
 ex quo loco colligi d'iversitas finis, nā specu-
 lativa fit p' fine ultimo sola contemplatam
 veritatis. practica vero est p' fine proximo
 habeat cognem obij, n' t'n in ea cognem quie-
 scit sed ea refert ad ulteriorem finem, id est
 ad aliquam optem. Secundo differunt in obij.
 do, nā practica versat' circa proximū passivum
 dirigenda, id est circa optem quatenus est diri-
 gibilis ab habitu practico p' regulas habitus practi-
 ci: Speculativa vero n' fit pro obiecto proximo salto
 fontis, seu optem ut dirigibilem, sed fit precise obiectu
 quatenus est scibile abstracto ab operabili, unde fit
 quando scia speculativa versat' circa optem tamen
 eam tantū considerat ut speculabilem, n' ut operabi-
 lem atq' ex his duabus diffis sequit' q'tia, nā
 practica ostendit' q'cepta et modos quo optio faci-
 da est, speculativa autem tantū potest modo co-
 gnitionis n' dando q'cepta et modos faciendā optem.
 Notandū rdo diffiam a fine, sumenda ē a fine scia
 non a fine scientis, nam etiam scia speculativa scia potest
 ēē practica, si scius referret ad optem aliquam dirigē-
 dam. Notandū etio' proximū in cognitione nihil aliud ē quā
 actionem humanā (nam de sola proximi humana loquimur)

diffra specu-
at practice.

diffra scia.

diffra tertia.

Not. do.

Not. 3o.

Q. 5. R. 3.

Utrum logica sit practica scia.

divisio
humana
activa qd.

passiva qd.

Not. ultimo

Q. 10.

probatio

Q. 10.

potest haec dividi in praxin activam et passivam. Activa nihil aliud est quam cognitio regulari et ministeria quae dirigenda est praxis passiva quales cognitiones sunt cognitioe praeporum de finibus

Divisionis e. praxis passiva dicitur a roaretio d. 44 s. 13 n. 28 actio humana seu talis quatenus dicitur quilibet et regulabilis est p. rationem humana id est p. praxin activam seu cognitionem regularem, totum

in ultimo ex Evarchio l. citato. n. 21 dicitur habitum practicum versari circa praxin passivam primo ut ipse illa eliciat et faciat sed ut inveniat et alteri scia seu habitui ut p. dicitur tate actio nem r. d. tales regulas ad habitum practicum subest est si dirigat praxin passivam non autem necesse est ut eliciat dicendum primo in d. hio q. 4 postquam Evarchio l. citato Constanti. hic contra fidem quae dicitur; optis et actus humanos non tantum dicitur praxes quatenus substantia voluntati et diriguntur sunt secundum principia moralia sed etiam p. ut diriguntur possunt artificiosae p. principia artis p. b. quia tot modis dicitur praxes quae modis contingit errari circa optis p. ductionem, et discretam sic contingit errari n. tantum secundum rectitudinem morale sed etiam r. d. rectitudinem artis q. dicitur cum praxes ut possunt diriguntur r. d. autem dicitur in r. d. in Corint. et ibi citatis in d. hio q. 4 logica n. e. speculativa sed practica p. b. quia conveniunt illi conditiones scilicet practicae primo enim ut p. fine ultimo non finitatem sed quatenus id est recta discretatione ut vidimus q. 4 secundo versat circa praxin passivam dirigendam p. cognitionem regularem et principiorum logicorum versat etiam circa defectum dicitur argum. ut vidimus

U: Loga sit practica scia.

28.

q 3tia. Ob: primo Tholitus scia practica fit p fine op^{er},
 ratione aliqua extra illeth^{er}, at definire dividere sunt
 in ipso illeth^{er} qo logica qua fit p fine definitione divi.
 delectari n est scia practica. p. ad M. scia practi
 ca fit quid p fine aliquando optem extra illeth^{er} sed
 n sop und e si M sic ponatur; dis scia practica fit p fine
 optem extra illeth^{er}, negat absolute M. ratio est quia
 optes illeth^{er} ~~scia~~ qua producunt possunt dirigi per
 alias optes illeth^{er} sc: p cognitione regularu. Ob: 2to
 scia practica n tractat natura rei sed tradit tantu
 modos aliquid faciendi, at logica tractat natura modi
 disti qd R. negando M. nam ostendimus etiam sciam pra
 cticam habere p fine cognem ~~ibi~~, quamvis habeat tan
 tu p fine proximo non p ultimo. Ob: 3tio a Soto effi
 anse logica versat circa maxim tu El speculativa
 ille habitus est speculativus, ~~scia~~ qui versat circa
 optes que sunt speculativis sed logica versat cir
 ca optes que sunt speculativos ergo pbat Nonia scia
 specificant ab obo pbat minor quia desio divisio
 angis sunt speculationes R. distinguendo p q si habitus
 versatur circa speculationes ut sunt dirigende per
 pnia sua ille n est practicus negon M. si aute
 versat circa easde sed n ~~est~~ dirigibiles ~~concedit~~
 logica aute versat circa speculationes ut sunt
 dirigibiles nam et si angis v.g. dicat speculatio
 ut adhibet a physica tanquam instructu tu est
 ratio dirigibilis ut considerat a logica Ob: 4to
 istes textus de anima c. 20 illeth^{er} extensione fieri
 practicu p primo me verba hoc non invenit, sed
 illeth^{er} posse divi fieri practicu extensione eo quod
 proximum finem qui e scia extendat ad ultimu

Ob. 10.

Ob.

Ob. 2to.

R.

Ob. 3.

R.

Ob. 4to.

R.

Q. 5. A. 3. *Ut logica sit practica sua*

ob. 560. *ocem hinc id est optem aliquam ratione eius
dicatur optendi ulterius. Ob: quinto. Et hinc putamus
logicam partim esse practica partim speculativa
probat vero quod etiam sit speculativa quia in
logica sunt multae propositiones tantum specula-
tive. Ob: unum est predicabile & negando antea-
dixi quia has propositiones ulterius referunt ad
praxin et optem dirigenda que est ultima fi-
nis. Ob: ultimo si logica esset practica tunc
saret circa aliquid contingens id est circa ea
que possunt esse et non esse sed de contingentibus non datur
secunda quod si logica est practica non erit sua probatur
quiaoteles dicit 6to etiam c. 4 illa que cadunt
sub actione esse contingencia probatur. m. quia con-
tingentia non sunt necessaria sed tantum de necessariis
est sua & ad sequela versaret circa aliquid con-
tingens & in connectione predicatorum et propo-
sitionum negat precat versaret circa contingens
quod potest esse et non esse quod ad existentia concedit
ad m. 8. de contingentibus non datur sua secunda quod
habent hypothese quidditatis et necessaria precludit
ta negat & in quod sit hypothese existentia et
predicata contingencia concedit iam vero licet
modo dicitur sit contingens et non esse existentia hoc
non obstat quod minus subeat sua de eadem qua-
rens ille etiam sit predicata necessaria.*

*Ar: 4tus
An logica sit Activa an factiva.*

*et consequenter finis
Notandum primo praxin passivam esse dividit in*

Uz: Loga sit practica facta.

29.

activam et factiva sine in actionem et effectum sine
in optem agibile et factibile atq; haec tripliciter opponi
possunt ut colligitur ex Rosebio d. 44 f. 13. primo
possunt vocari praxis activa illa operatione
quae subsistat electioni et voluntati in usu morali
et ita ois illa praxis et optio quatenus est re-
gulabilis et in bonitate moralis est actio qua-
tenus regulabilis, et in bonitatem artis est
factio, et do p actem possunt utyere actus pra-
xiales p factione transientes undeby hac dit-
ferentia habere fundatu novo meta: C. 9. in
hac signe nihil est actio quia manet in oculo
qui videt, et duricatio autem est factio quia tra-
sit in aliquid extrinsecum. Et do p actem possunt
illgere optem quae n relinquit opus post se, et
p factorem illa quae post se opus relinquit, et in
hac acceptione duricatio est actio quia post
hanc n remanet opus, edificatio autem est
factio quia manet opus. Dicendum primo ut
aliquis habitus sit ars et dicat factivus re-
quiri ut verget circa effectum est evidenter
factus na j. meta: C. 1. dicit se in eticis ostense
diffiam artis atq; do eticorum C. 1. ait omni ar-
tem versari circa effectum et oem habitum
effectivum est autem. dicendum et do est questio
onem de noie utra logica dicenda sit acti-
va vel factiva probat quia satis constat logi-
cam primo modo est factiva n enim versat
circa optes quatenus sunt dirigibiles, et in boni-
tate morale. et do constat ea p se non est

disio praxis
praxis

10.
praxis activa

edo.

tertia.

Dicen. 10.

Sic. et do

Opbatio.

Q. 5 A. 4

VE: logica sit activa an factiva et consequenter ars
factiva rdo et zlio modo quia p se versat
circa optes immanentes id est modos dīsi-
qui sunt in mente non circa optem externā.
Superest igitur tantum ēē questione quidnamve
hinc appellare autem id ne quid versat circa
factivam primo modo an id quod versat circa
factivam rdo modo vel zlio. Dividit zlio
ex mente talis logica absolute et proprie n ēē
factiva consequenter nec ante proprie dicta probat
quia factor ad autem requirit factivam quia alia
quod externum opus post se relinquit logica non
versat circa talem factivam q. p. b. m. quia lo-
gica primario versat circa modos dīsi men-
talis, qui n relinquant opus externum post se p-
bat ex 6o et 6o c. 8. verba factis sunt
nom effectivis finis diversis quia ab ea est
sci: ante circa qua versat primo maxime ma-
ratiō c. 33 nimirum patientia et agitiō n idē
est actile et factile nā factibile propter factum
rā finis est alius sicut edificatiōe propter
aedificem cum sit domus effectus ipsius finis
propter facturā ē domus primus politio c. 3.
ait instructum ideo factivum ēē quia propter
usu instructi fit aliquid aliud n. q. quia pupi
maleri facimus clavis, malleus erit aliquid
factivum: rem vero possessu ideo vocat activa
quia tantum expectimus eius usu n. q. quia pro-
ter usu vestis non querimus aliud vestis erit
agibile quid manet ergo logica n ēē proprie
autem sed factiva activa. Ob: primo si logica
n versat circa aliquid factibile rdu potest ver-

Die 3.

optes.

instructum q.

ob. 10.

Sabit circa agibile sed hoc est falsu qd probatur.
 quia idem obiectu n pt ee duu duoru habituu
 sed agibile est du prudentia q n logica pbat
 m. quia eligibile est du prudentia sed agibile et
 eligibile edu factu idem sunt s. meta. c. i. q. m.
 gardo. m. ai pbatione respondet distinctione M. una
 edu n pt ee duu duoru habituu sub eadem for
 titate concordi sub diversa negat sed agibile est
 du prudentie quatenus est regulabile in usu
 morali concedit quatenus illud idem est regu
 labile in usu artis negat ad id quod dicit agi
 bile et eligibile idem ee qz idem ee ratio
 ne unius respectus n ratione oiu respectus
 nam potest fieri ut aliquod agibile habeat duos
 respectus unu ad artem alteru ad mores concu
 dimus qd ee agibile ee etiam eligibile sed addi
 mus qd ee eligibile edu quod respicit artem sed
 totu edu quod respicit bonitatem moralem
 ad eu modu quo dicimus idem ee dista diu
 finam et constitutiva atqui dista diu
 n est edu des suos respectus constitutiva
 enim est talis respiciendo genus sed tantum se
 cundu unu respectu quatenus respicit speciem
 sunt idem est ho et rationale sed ho n est
 rationalis edu des respectus quos fit n enim
 est rationalis respiciendo ait sed respiciendo
 dista ita ergo hoc agibile est quidem eli
 gibile sed respiciendo bonitatem moralem n
 artis hinc ee agibile est etiam eligibile
 sed n totu sed est etia agibile edu arte

qz

tot:

q. 544. Ut loqua fit acti: vel fortuna et consequenti ops.

ob. 1. ob. 2. ob. 3.

Ob: edo 6° meta. c. 1. na dicitur ibi actina, in sciara in agente ee electio. Et eode modo, actinarii et in agente electionem rdn respectu ad bonitate morali n' rdn respectu ad bonitate artis vel actinarii etiam ee electionem sed n' tantu electionem. Ob: 3° si rdn autem requirit ad arte ut relinquat opus post actum gratiora; Rta; ars pulfadi Cythara p' n' erunt pygmie artes. R' conueto sequela n' enim rdn forte, simpliciter dicenda sunt artes sed cum addito artes actina, sicut ho pictus n' est simpliciter ho sed cu addito. Di. minuente sc: pictus ho, dices quare forte nihil dixit de agibili artificiali, R' primo, quia ex probabili tantu comparauit inter se habitus reales non sermoinales et prouide opus n' erat loqui de agibili artificiali quia hoc est obu habituu sermoinaliu edo quia loquitur de habitib. in genere de scia minime arte, prudentia, sapia habitu miniorum p' agibile, autem ut est dirigitur rdn mores potuit prudentia que de hoc obu tractat ab oib: distinguere nullus enim ex alijs habitibz versat' circa agibile ut fortit' morale. 3° tio quia ois scia actina etia versat' materi' alijs circa agibile morale quamuis fortit' in illo agibili morali respiciat rectitudine ortit' et ita cu habit' fortit'us id est pars p' se non versat' circa id quod est tantu agibile potuit

q. 6. A. 1. Vt: logica sit pars phiæ. 31.

¶ hoc ab oī habitu actiuo distinguitur quanto quia
cum de agibile sit etiam eligibile eligibile au-
te nob: notius sit explicat arte: agibile ¶ id
quod notius et comus est.

Atq: ex hactenus dictis colligi: et illi potest
definitio logica est inq: logica sua practica *¶ hie loquitur*
actiua dirigens modos dīdi quatenus mani-
festant ignota ex notiori ¶ cognem regularite
logicaru.

Quæstio 6ta
Qualis sit logica.

Ar: 1.

Verum sit pars phiæ logica.

Quæstio est de nomine, namie enim accipi *sermo +*
nomen phiæ primo enim phiæm accipit artes *noie*
¶ habitu qui versat scientificè unia ac ens *phiæ qd.*
quarto meta: c. 2. et sic sola metapha est
phiæ quia hæc sola ht ens ¶ obto scie, rdo ¶ *2do*
scis tantu speculatinis ¶ meta: c. 3. et in
hac acceptione logica n est pars phiæ cum *3o*
sit actiua. 2io ¶ habitu q non sit instructis
primo topica c. 2 atq: hoc significatu exclu-
dit logica saltem utens cum sit notum ad
phiæ diffinns qti accipit ¶ habitu q ht logi *4o*
actione ¶ causas ita artes primo meta: c. 2.
ubi sit inter cetera illu q certiore ac magis

Q. 6. 2. 17: Logica fit necessaria ad reliquas scias

Docere valet causas reddat sapem ee
in oi scia rdm hanc qd acceptam logica e
pars phiia est enim cognoscens obiecta sua
p causas ostendendo p demones pignoretates
modi. Disti sic Contines Echus q. 3. parerim;
art: 3. Ob: primo phiia ee de obo magis m.
menti sed logica ee factu de modo disti p
modu disti: conferi posse non leuis momentu
sit instar in oi scia ad veritatem facilius re
perienda. ob: 2do phiia n ee instar sed ha
bitu p se exhibibilem logica vero ordinari
ad alias scias p n ee absurdum idem ee m
stratu et partem phiia cum sufficiat cognoscere
sine causas prietatu sui ob.

ob. 10.

H

ob. 2.

H

Obi: 2us.

Utm logica fit necessaria ad alias scias
Necessitas vocie accipit necessarium cum dicit
quod absolute necessarium est 2do quod necessaria
rur est supposita aliqua causa vel fine s^o meta:
CS primo modo scilicet est necessarium reliqua autem
sunt tantu necessaria ex hypo: causa vel finis pos
sunt enim absolute n ee nisi talis causa illa q^o d^o
erret aut nisi aliquis sibi opponeret talem finem
supposito autem fine necessaria sunt ex hypo: tanquam
media ad finem quatinus q^o utru supposito
quod aliquis velit acquirere aliqua finem di
versa a logica fit necessarium ut prius distat lo
gicam. Notandum 2do hanc necessitatem ex hypo:

Not: 10.

Notum 7.

Not: 2do.

finis est duplex prima est necessitas simpli-
 city et physica sine qua res simpli-^{necessitas phys.} haberi n^o
 potest scilicet moralis sine qua res haberi quiv^o
 absolute potest sed ordinarie n^o nisi cu^m difficulta-
 te istis duob: necesse: opponit necessitas scilicet
 quid quomodo videlicet res potest quidem fieri,
 se acquiri sed t^u p^{er} hoc modum adhuc facilius
 aut melius et hanc necessitas dicitur ad bene esse
 exemplum est volo ire Augusta agroty ituro
 fugam primo relinquenda est Bitunya et hic
 est necessitas simpliciy quia n^o possum aliter atin-
 gere Augusta, ratio quia propter morbum imperia
 et difficultate p^{er}tingo fugam moralis necesse
 est ulla quia illi absolute agroty veni-
 re potest fuga sine ulla n^o potest t^u sine maxi-
 ma difficultate quo si sanus essem commode
 irem pedes fuga, equis t^u multo facilius
 et commodius iⁿ equis esse tantum neces-
 sarius sano ad bene esse vel ut uno verbo
 dicam non esse necessarius sed utilis.

exemplum.

Nota 3° duplici^o dicitur posse sciam respectu
 cuius logica dicitur necesse primo ut scia ac-
 quiritur p^{er}fecte ratio ut imperfecte tantum, notandum
 quanto p^{er}fecta illa sciam adhuc duplici^o haberi
 posse primo si cognitas habeat causas e^{ss}enti-
 ad est p^{er} quos res est talis et t^u hanc vel illa
 p^{ro}prietate de quo: scilicet: causis loquitur Antea: primo

Not: 3.

Not: 4.

q. 6. A. 2. Ut logica sit necessaria ad aliquas scias.

Phylosoph. 1. tunc unamquamque re scire possumus, cum causas primas principiorum prima et usque ad elementa cognovimus, ideo si prout loque causas esse etiam cognititas habeat causas cognoscendi quare nimirum hoc ex illo recte inferatur et in forma non scire possumus in se neque supra ubi malo modo inferendi unum ex alio.

Not. ult.

Notandum ultimo sermonem esse quomodo ratio dicens necesse sit ratione sui usus et rate istius seu modi dandi qui dirigit a doctore per regulas logicas, conclusio prima non est dicitur quin logica artis utilis sit ad scias

Contro. pa.

¶

vel non necesse ad melius esse potest conclusio quia habet habitum logicum, facilius per se in rebus, ideo etiam perfectius acquireret et utitur quia poterit reddere causas cognoscendi etiam arg. perficit nam ergo logica artis perficit et naturam potentiam et habitum discernendi unde sic licet argumtari qui habitum perfectum possidet perfectius operatur sed qui possidet logicam cum arte habet perfectum habitum cum arte finalis perficit naturam quod perfectius operabitur et sic constat logica esse necessariam ad melius esse conclusio etiam si auferamus scias in perfectum et habitum etiam aliquas conclusiones logica artificialis non est moralis necessaria

Conclusio etiam.

ad alias scias hoc imperfecto modo obtinendas
 probatur quia illud n̄ est motus necessarii sine
 quo aliam facile habet sed facile habet
 imperfecta cognitio in alijs scijs sine logica or
 tificiali q̄ p̄bly. m. quia ad habenda cognōe de
 monstrativā aliquarū tantū. conclusiōnū p̄f.
 sicut ubi motus prima figura qui naturalit̄ cui
 dely notū sunt et sic facile aliquis p̄t scire
 quā bene dixerat p̄ hoc principiu natiū cui
 dely quaecunq̄ sunt eadem uni tentis sunt ea
 de inter se sed in iolo syllogis conveniunt ex
 terna uni tentis q̄ bene concludo et patet hoc
 experientia quia multi dixerunt aliquid tum
 in medicina tum in iure tum in alijs scijs sine
 logica 3tia conclusio si cupimus scias per
 tota scia causas efficiendi et cognoscendi logica
 artificialis necessaria est ad illas morali necessi
 tate ita For. & meta. q. 4. c. 3. s. 2. c. 4. q. 3
 art. 3 dubio 2. probatur quia moralit̄ reversa est
 sine quo res difficulter habet et sine logica
 ontli difficult̄ solet haberi p̄fecta cognitio totū
 scia sine periculo errandi q̄ p̄bly minor quo
 ad periculum errandi ex inventioni logica n̄
 quia antiqui errabant aut saltem n̄ sine peri
 culo erroris dixerunt et ex diuturno uso tan
 dem notantes cur unus non erraret altero ex
 fonte reversarū dixerunt praerupta quae no
 taerunt in unū convincere ut dicitur p̄. in

probatur

conclusio 3.

pbly.

q. 5. A. 2.

Ut logica sit necessaria ad naturam suam

probato.

tarent errores in dicto probat, et do, in se; effecti habentis n. sufficit prima figura sed sequitur cognitio supponit, ut dubia invidetur dissolvat cognitio captione priorum cum te, priorum & disputatione in probabilibus. ista proprii ab inseparabili accidete inventio generis super mi cuius rei et subalterne cognitio quomodo d. p. d. d. d. sic sub vocabulo cui quomodo am p. i. o. n. d. a. p. r. o. p. o. s. i. t. e. l. s. i. m. i. l. i. a. s. e. d. h. u. c. o. i. a. u. l. l. e. p. r. i. m. u. d. i. s. c. o. r. e. d. i. s. c. o. r. e. d. i. a. s. s. e. i. a. s. d. i. s. t. i. n. c. t. e. e. s. t. q. d. l. o. g. i. c. a. m. o. r. a. l. i. t. e. r. e. s. t. n. e. c. e. s. s. a. r. i. a. p. r. o. p. t. i. o. z. l. o. e. x. f. a. c. t. e. d. i. c. e. n. t. e. z. m. e. t. a. a. l. f. u. n. d. u. m. e. s. t. s. i. a. s. q. u. a. e. r. e. e. t. m. o. d. u. s. s. i. c. u. l. t. r. o. q. u. a. e. d. e. t. e. n. a. d. s. e. i. a. s. i. a. i. n. s. t. r. u. c. t. a. e. s. t. l. o. g. i. c. a. q. u. a. e. t. t. o. p. b. a. r. e. x. a. n. t. i. q. u. i. s. q. u. i. b. f. a. l. s. e. s. e. p. e. e. t. h. i. c. i. t. q. u. o. d. e. r. r. o. r. a. v. e. r. i. n. t. i. n. s. e. i. s. c. o. n. c. l. u. s. i. o. 4. s. i. s. i. c. c. o. n. f. i. d. e. r. e. n. t. t. a. n. t. u. m. q. u. a. n. d. a. c. a. u. s. a. s. e. s. t. e. n. d. i. a. d. h. u. c. m. o. r. a. l. i. t. e. r. e. s. t. n. e. c. e. s. s. a. r. i. a. l. o. g. i. c. a. a. d. e. a. n. i. a. c. q. u. i. s. i. t. i. o. n. e. m. q. a. s. i. n. e. l. o. g. i. c. a. i. n. d. i. f. f. i. c. i. l. t. a. t. e. e. t. n. s. i. n. e. p. r. i. m. i. c. u. l. i. s. e. r. r. o. r. u. m. a. c. q. u. i. r. u. n. t. s. i. a. m. c. o. n. c. l. u. s. i. o. n. e. s. q. a. f. a. c. i. l. e. s. i. t. s. y. l. l. o. g. i. i. n. s. i. a. s. i. g. n. a. a. f. i. r. m. a. t. i. o. n. e. s. i. n. p. r. i. m. a. e. x. m. i. n. o. r. n. e. g. a. t. i. o. n. e. a. c. p. r. o. i. n. d. e. f. a. c. i. l. e. p. u. t. a. b. i. t. q. u. i. s. s. e. i. n. f. e. r. e. i. n. c. o. n. c. l. u. s. i. o. n. e. m. o. r. a. l. i. t. e. r. e. n. e. c. e. s. s. a. r. i. a. m. e. u. t. t. o. m. e. n. f. a. l. s. a. s. i. t. c. o. n. c. l. u. s. i. o. 5. f. a. l. o. g. i. c. a. a. n. t. i. q. u. i. s. n. e. s. t. s. i. m. p. l. i. c. i. t. e. r. n. e. c. e. s. s. a. r. i. a. s. e. n. p. h. y. s. i. c. a. a. d. a. l. i. o. s. s. i. a. s. e. t. i. a. m. s. i. s. u. n. t. a. n. t. e. t. u. s. u. a. m. p. e. f. e. c. t. i. o. n. e. s. i. c. f. o. r. u. b. i. s. i. g. n. a. e. t. e. s. t. c. o. n. t. r. a. s. o. l. a. q. u. i. p. r. o. v. e. n. i. t. p. r. o. b. a. t. c. o. n. c. l. u. s. i. o. q. u. i. a

q. 3.

q. 10. Conclusio 4ta.

Conclusio 5ta.

q. 11.

bonitas ingenij, et longitudo temporis, et continu-
 atio studij, possunt tandem parere ut quis notet
 errorem in dicto et quando videt in syllogis acqui-
 sitione tandem dividat varia signum extre-
 morum ut bene inferat conclusio. Ultima con-
 clusio logica natis est simpliciter necessaria adoes-
 scias, quia sine habere nati dicti nemo in alijs
 scijs discernere potest. Ob: primo Veteres phi-
 losophi acquirere potest scias sine logica autli
 quod non est necessaria moraliter sed distinguendo
 autem: acquirere sine periculo erroris
 et sine errore difficulter correcto negat, ac-
 quiritur enim in periculo erroris et magno
 labore concedit, quod non est moraliter necessaria ne-
 cessaria quia quod tollit magna difficultas et
 periculum in periculo erroris moraliter est necessaria
 Ob: rdo. si est necessaria autem est necessaria ingeniosis
 aut tardis, neutrum potest dici quod probat. m. ex Angulo
 quod facit ingeniosius citius videt rata contere qua
 precepta eius capiat, tardus autem cum non videt sed
 multo minus quod de illa scipit sed. ne gondo. m. et di-
 cendo utriusque est necessaria ingeniosis quidem quia etiam ar-
 tifici philosophi quantumvis ingeniosi sine ea errant,
 tardus vero quia si omnino nihil sine ea assequitur
 et dicitur. Angulo sed facilius videtur bonitate unius vel
 alterius delusionis, quam precepta si haec superflue cum-
 bent ut faciebant, et contra quas disputat sed non autem
 facilius videtur omni conclusionum necessitate quam

conclusio ultima.

Ob. 10.

R.

Ob. rdo.

R.

q. 3. 4. 2. Ut logica sit necessaria ad reliquas scias

Ob. 3.

R.

R. ed.

Præmissa si tractentur intra debita mensura. Ob. 3. si logica est necessaria alijs scijs debet esse facilior illis sed non jure est qd probat M. quia quod est adiumentum ad aliud est esse facilior: illo ad quod est adiumentum h. primo negando utram M. nam ad ad eandem necessitatem est cognoscere aliquid hac autem difficilius quam considerere. h. edo distinguendo M. nam logica potest dici difficilius quibusdam scijs si illa consideretur ut acquisenda q. logica iam acquisita non autem est difficilius quatenus illa possunt sine logica acquiri id est logicus facilius acquirat vel v. q. nam quam non logicus logicam, non autem facilius acquirat non logicus nam quam logicam, ita ad eum modum quo facilius est inducere vestem quam facere, illud enim facilius est inducere vestem si quis habeat iam factam, non autem esse facilius illa inducere si novum facta sit: Ob. 4. 2o.

Ob. 4. 2o

R.

Sequitur logica esse præstantior ceteris scijs, obsequitur sequitur quia dirigens est præstantior directo q. negando sequitur ad præteritum respondet distinguendo præteritum dirigens est perfectius sed quod directo immedie, est perfectius absolute negativum: perfectio enim fitur ab absolute finitum à præstantia obli, una quod finitum vel sit dicitur quod perfectio est perfectius, perfectio sed logica dirigens perfectius ceteras scias q. h. 2o. 2o M. quod perfectio intrinseca est perfectius tractat, quod perfectio ut ex binis sciam negativum logicam autem reliquas scias perfectio non intrinseca sed extrinseca ad gratiam: Ob. 5. 2o. logica non est necessaria ad gratiam: R. h. 2o. primo nos loqui de gratia

Ob. 5. 2o
R.

U. logica sit necessaria ad reliquas suas. 35.

uicibus. scilicet: sed etiam ad has fore necessaria
logica si tractare scientificè: Ob: 6to. olim
dixit Maam ante logica sine enim stiles utiq
tere semp exemplis mais, et o ferti hiponates
sine logica fuisse pfectus medicus. Quod prius
eos in pfecti didicisse Maam sicut hodie pueri
discunt Arithmetica sed quid fecissent si casu popu
isset typhu in ead figura affirmatiu putaf
sent se demonstrare et errassent, ad ead q
Hypote fuisse mediu sine logica audita, sed forte
n sine telta. eto etiam si auquiferit tanca n auqu
fuit sine periculo errandi quod sufficit ad hoc ut
logica dicat moniter nequa. 30 q. ne nihilom
ny et moralit nequa etiam si unus vel alter
sine ea intentu sit consecutly sufficit eni quod
ordinariè aliy n auquiferit. Ob: ultimo. Logica
hoc modo etiam est necessaria ad seipsum in pfectu
sua et indiget directione circa cognoscendu ob
q primo regardo sequela ad obem q: Logica n m
dignere directione distincta a cognitione ob si
ent egent alia scia ratio est quia in logica
demonstrat v.g. barbara bene concludere p hoc
mediu ubicunq minus extremu p dicit de m: p
mediu terminu sine quod idem est ubi mag
extremu et minus conueniunt unitertio se: medio
stati uidet se n errare discendo hanc ueritat
ob causa huius est quia hoc p m m e p m m
causa egressi et cognoscendi. q eto distido

Ob: 6to.

R2

R3

Ob. ult.

R2

R2

q. 8. 42

Ut loqa fit necesse ad reliquas scias
sequela logica est necessaria ita ut deberet
praeexistere in discipulo negat in magistro. do-
cente vel in libro ex quo differet concedi
neq; enim dubium est quin valde erraret qui
logicam sine magistro vel libro ex se vellet di-
scere.

Prolegomena haec absoluta
Inere pridie nonas Febru-
arii. A. 1608.

omnia ad maiorem
Dei gloriam.

[Signature]